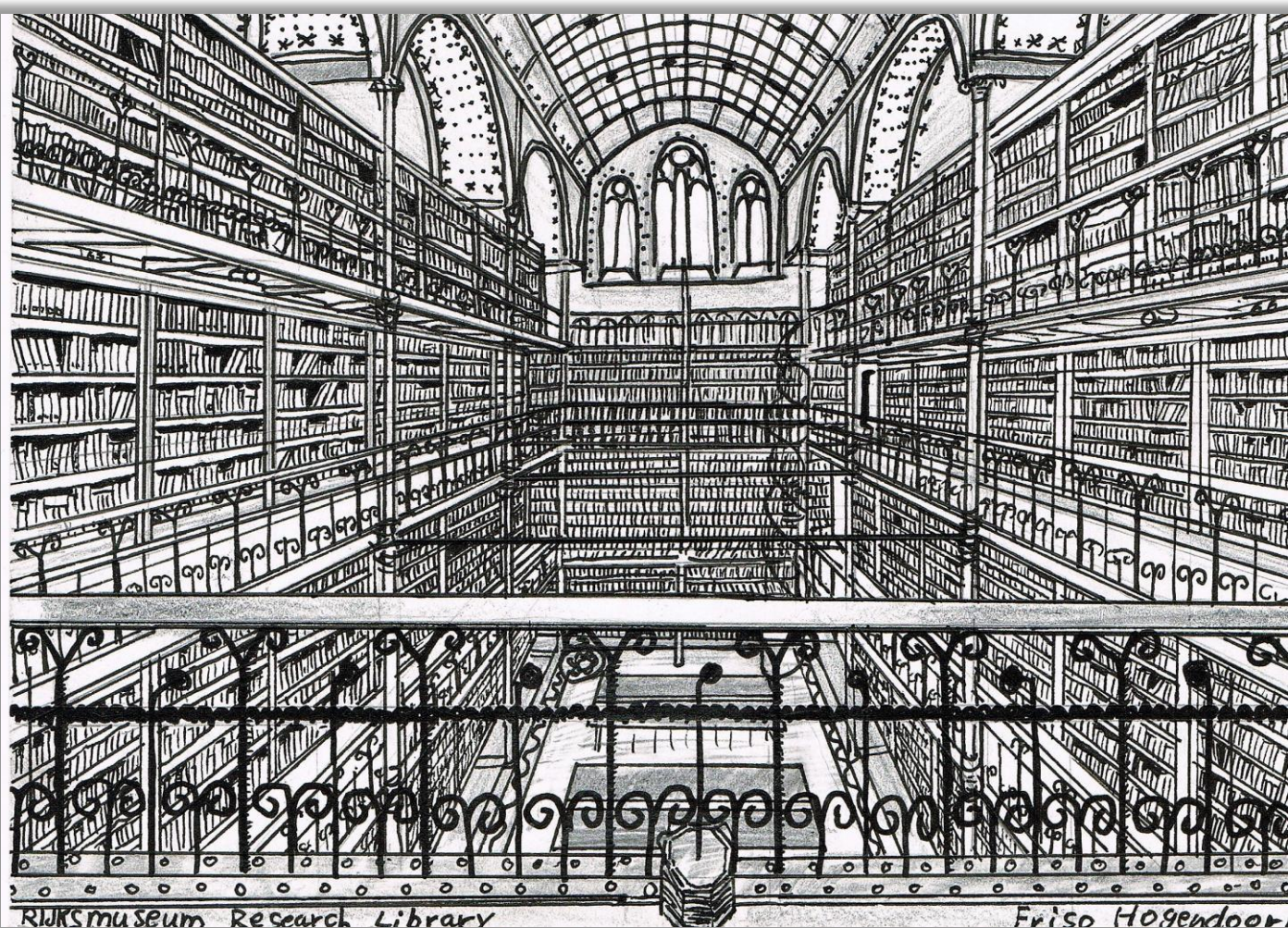




de RAADSHEER

Een uitgave van de Vereniging Raadsherenbuurt, Leiden
40e jaargang, nummer 3, Oktober 2018

Boeken in de buurt – De buurt in boeken



Tekening: Friso Hogendoorn

**Het gaat niet
altijd zoals je
denkt...**

7

**Mijn boeken-
venster**

14

**Uit het leven van
een gemankeerd
schrijver**

15

**Civilization on the
Rocks, de derde
versie...**

22

VAN DE REDACTIE

't Is weer voorbij, die mooie zomer,
die zomer die begon zowat eind mei.
Het leek of er geen einde aan zou komen
maar nu is hij helaas toch echt voorbij.
Vrij naar Gerard Cox, met permissie.

De kinderen zijn allemaal centimeters gegroeid en zitten een klas hoger of zijn van de basisschool naar het middelbaar onderwijs overgestapt. De geslaagde jongeren zijn gaan studeren of zijn ergens in een ver land levenservaring aan het opdoen. En de ouders zijn alweer weken aan het werk. Alles back to normal again.

De bladeren vallen al lang, de dagen korten, het is officieel herfst geworden. Nog even en de winterdip komt eraan. Maar daar heeft uw redactie gelukkig geen last van. Monter op naar dit herfstnummer met als thema Boeken in de buurt / De buurt in boeken.

We wonen in een buurt, rijk aan schrijvers en aan lezers, met een verwoed boekenverzamelaar, een leesclub en een buurtbieb. Daarvan en daarover heel veel in deze krant. Met een grandioze tekening van de voorplaat door Friso Hogendoorn!

Helaas moesten wij afscheid nemen van onze redacteur Leta Janssen. Door de aard van haar werk kan zij soms plotseling niet op de redactievergadering komen of de door haar toegezegde bijdragen op tijd leveren. We begrijpen dat, maar zullen Leta missen als bevlogen en daadkrachtige redacteur!

Voor de laatste editie van 2018, die kort voor de kerst bij u in de bus valt, is het thema: Levensfasen. Van de wieg tot het graf. Van onbezorgde kleuter, school, studie, via een druk leven als werknemer, werkgever of verzorgende ouder naar het rustiger (??) bestaan als pensionada/do. Hoe groei(d)en we allemaal op? Hoe werden we volwassen? Waarom kozen we die studie of dat beroep? Hoe zien we onze toekomst?

Daarover hopen we, samen met u, weer een mooie Raadsheer te maken.

Omdat we eigenlijk nooit een reactie krijgen op onze oproep in deze rubriek om iets te schrijven voor de volgende krant, zetten we diezelfde oproep nu ook nog eens achterin, in de rubriek Wist u dat...

Moge het helpen om meer spontane bijdragen te ontvangen. Via redactieraadsheer@hotmail.nl (geen hotmail.com)

Namens de redactie wens ik u een mooie tijd toe.
Ook al wordt het buiten vroeger donker en later licht.

Janny van Nieuwkoop

INHOUD

VAN HET BESTUUR

Het Biebje	3
------------	---

BUURT NIEUWS

oud papier actie (OPA)	3
Ketting-Interview	4

THEMA: BOEKEN IN DE BUURT

Koek en Van Kooten ruimen zich op	5
Leeskring 'De Raadsheer'	6
Het gaat niet altijd zoals je denkt dat 't gaat	7
F.B.Hotz: de romanschrijver die zijn jeugd in onze wijk heeft doorgebracht	8
Dozen vol 'Verhalen van Nederland'	9
Boek 'Raadsheerenbuurt, zestig jaar wonen en leven in een Leidse buurt'	10
Buurtboek "85 jaar Raadsheerenbuurt, verhalen van bewoners", een bloemlezing	11
Over boeken in de buurt	13
Mijn boekenvenster	14
Uit het leven van een gemankeerd schrijver	15
De haas met de amberkleurige ogen	17
Muurgedicht	18
Hans Rohlof gepromoveerd op 29 juni 2018	19
Psychodiagnostiek bij vluchtelingen	20
Civilization on the Rocks, de derde versie van het boek van mijn leven	22

BUURTGENOTEN

Raadsheerenloop en buurt-BBQ	24
Concerten en cursussen in het Cultuurhuis De Paulus	25
Wist u dat...	26
Zonnepanelen in de buurt	27
Feest in het Openluchttheater!	27
Amotie van de Leidse paaltjes	28
Hutspot in de Fagelstraat	30
Herdenken in Licht	31
Tuinvereniging Het Zonneveld	32

COLOFON

Redactie-Bestuur-Website-Minibuurtgids	35
--	----

Het Biebjje

Ernst ter Braak

Op een nogal herfstachtige avond is het fijn om terug te kunnen kijken op wat toch wel een uitzonderlijk zomerse zomer was. Het was zo zomers dat je beter je vakantie hier in de buurt door kon brengen dan in zuid Europa. Het was zelfs zo lang zó mooi dat het haast wel fout moest gaan bij de hardloopwedstrijd, BBQ en het theater aan het einde van de vakantie. Niks hoor! Precies die dagen kregen we ook nog mee van de weergoden! Soms zit het mee.

Daardoor hebben we het eerste weekend van september met een hele grote groep buurtgenoten kunnen genieten van deze oergezellige activiteiten. De opkomst die zaterdag was geweldig, de inzet van de lopers nog beter en de sfeer uitmuntend. Het theater was weergaloos, puik gepland en nog net gered. Maar over het theater verderop in dit nummer meer. Rest mij slechts de theatercommissieleden heel hartelijk te danken voor hun inspanningen! We kijken uit naar de voorstelling(en?) van volgend jaar!

Zo komen wij van mijmeringen en loftuigen over de buurt bij het thema van dit nummer, de boeken. Aan boeken geen gebrek en sinds twee jaar is er ook een plek om ze te delen. Het houten huisje tussen de rozen,

een rustig plekje op ons pleintje waar de pennenvruchten van lokale en uitheemse schrijvers aan eenieder beschikbaar worden gesteld. Het biebjje van de buurt.

Dat betekent dat iedereen daar iets moois uit mag halen en er iets moois in mag zetten om het te delen met de buurt. Het is dus geen container voor oud papier! Die hebben we ook met grote regelmaat, dus als u graag wat oud papier in boekvorm kwijt wilt, dan is dat de uitgelezen plek om het te doneren en niet het biebjje. Het biebjje bleek bij de buurt BBQ overvol te zitten met boekwerken waar men toch op zijn zachtst gezegd vraagtekens bij de begeerlijkheid daarvan kan zetten.

Een tweede kant van bezit is de zorg ervoor. Het is - als gezegd - het biebjje van de buurt. Het is dus ook aan ons allemaal om te zorgen dat het biebjje er goed bij blijft staan. Als u ziet dat het biebjje er sipjes bijstaat, voelt u zich dan vooral vrij om het op te beuren, poetsen, kalefateren, als u begrijpt wat ik bedoel. Zo zorgen wij samen (de politiek heeft 'met elkaar' volstrekt uitgehold, dus die term zal ik niet bezigen), dat het knusse kastje van buurt er netjes bij blijft staan.

Binnenkort wordt het biebjje weer omgeven door een meute buurtgenoten om Sint Maarten te vieren, maar voor die tijd zullen we een straat verder hutspot en mooie verhalen kunnen delen. Niet in boekvorm, maar evengoed verhalen.

AGENDA:
zondag 11 nov.
Sint Maarten!

OUD PAPIER ACTIE (OPA)

U heeft het natuurlijk al een aantal keren gemerkt: de grote container staat niet meer op de rijbaan van de Johan de Wittstraat, maar er staat een kleiner model op de stoep van de hoek Johan de Wittstraat / Rijnsburgerweg. Dat is om het betalen van parkeergeld te voorkomen. Omdat die kleinere – gelukkig! – gauw vol raakt, wordt die op vrijdagmiddag opgehaald, geleegd en korte tijd later opnieuw neergezet. U kunt zich dus in dat haal- en breng- uur misschien beteuterd hebben afgevraagd of OPA nog wel zou komen, maar u weet nu, dat dat wel degelijk het geval is. Als het meezit, wordt de volle container weggehaald en direct een lege teruggeplaatst. Maar daarover bestaat geen zekerheid. Dus als u niet 2 keer met uw oude papier wilt sjouwen, kom dan voor de zekerheid op donderdag, op vrijdagochtend of –avond en vanaf zaterdagochtend tot en met zondag en vaak nog de hele maandagmorgen.

Plaatsen container			Ophalen container		
donderdag	2 november	2018	maandag	6 november	2018
donderdag	7 december	2018	maandag	11 november	2018
donderdag	3 januari	2019	maandag	7 januari	2019

Ketting-Interview

Nuria Alfaro, Van Oldenbarneveltstraat

1. Wanneer en waarom ben je in de Raadsherenbuurt komen wonen ?

Wij hebben in September 2014 naar de Raadsherenbuurt komen wonen. Wij woonde in de centrum van Leiden, maar onze huis werd te klein met twee kleine jongens. Wij kende de buurt omdat de kinderen al naar een kinderopvang vlak bij gingen, en wij hadden jaren geleden een garage gehuurd in de buurt. Wij vonden het een leuke en veilig buurt om te wonen.

2. Wat is het mooiste originele detail in je huis ?

De glas in lood ramen en schuifdeur vinden wij heel mooi.

3. Wat is je favoriete buurtactiviteit ?

Wij vinden de Raadsherenbuurt loop en BBQ altijd leuk. De kinderen kunnen op straat kennis maken met en spelen met andere kinderen in de omgeving. De organisatoren maken het veilig zodat James en ik ook kunnen ontspannen en genieten van de BBQ.

4. Als de Raadsherenbuurt € 50.000 zou krijgen om de buurt te verbeteren of te verfraaien, hoe zou jij dat dan doen ?

Ik geloof dat het gebied over het algemeen goed is zoals het is, de straten veilig en grotendeels schoon zijn. Ik zou een of twee recyclingbakken toevoegen omdat ze snel vol raken. De speeltuin voor de kinderen in leidsehout is ook goed. Ik zou wat geld geven aan het openluchttheater, zodat ze meer shows kunnen geven in de lente / zomer maanden, aangezien die in het verleden goed zijn geweest. Ik zou de rest schenken aan een goed doel in het gebied.

5. Hoe ga je naar je werk en hoe lang doe je daar over ?

Ik werk veel vanuit huis, maar als ik naar kantoor ga, neem ik meestal de trein, de reis duurt meestal 40 minuten van deur tot deur.

6. Wanneer en hoe heb je voor het laatst gebruik gemaakt van wat Leiden aan cultuur te bieden heeft ?

Wij hebben 6 maanden geleden een baby gehad zo wij hebben in een lange tijd niks cultureel gedaan! De Naturalis museum was leuk in de winter tijden, vooral met de speciale voorstellingen van gif en dinosauriën. De Schouwburg theatre vinden wij ook leuk met de kinderen de gaan. De laatste voorstelling wij hebben gezien was met een circus en het was heel leuk voor iedereen. Wanneer het mooi weer is, is de burcht en de Hortus Botanicus leuke plekken om buiten te zijn.

7. Welke krant lees je, op welk moment van de dag en hoe lang doe je daar over ?

NRC Next, normaal zaterdagochtend terwijl de kinderen aan het sporten zijn, maar in de laatste maanden wij hebben bijna geen tijd er voor!

8. Wat komt spontaan bij je op als je het thema (Boeken in de buurt / De buurt in boeken) van deze Raadsheer leest ?

Ik denk aan de boeken box op the Rozenplein. Leuk idee om boeken te ruilen en oude boeken aan iemand anders te geven.

9. Welke vraag zou je zelf willen stellen ? En natuurlijk willen we ook je antwoord graag vernemen.

Deze vraag laat Nuria onbeantwoord (red.)

10. Wie mag de volgende vragenlijst beantwoorden en waarom heb je haar / hem gekozen ?

Maria Perdigués Garcia van de Van Beuningelaan 12.



Koek en Van Kooten ruimen zich op

Nico Koek, buurtcolumnist



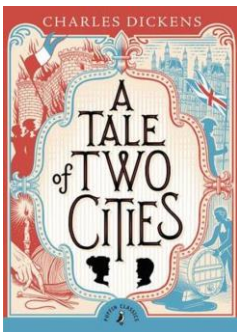
“Toch nam ik mij muurvast voor nu zonder uitstel de hoognodige opruimwerkzaamheden te starten” (Kees van Kooten, De Verrekijker).

Kent u het verhaal van Kees van Kooten, die wat boeken wil wegdoen? Al wekenlang piekert hij hoe orde te scheppen in de oneindige verzameling in zijn boekenkasten en in zijn geplaagde intellectuelenhoofd. Welke boeken mogen weg? Het is moeilijk afscheid nemen, vooral als op de eerste bladzijde de naam van de schenker en een welgemeende opdracht genoteerd staan. Dat brengt hem op een idee. Hij maakt een route met de adressen van vrienden van wie hij ooit een boek ten geschenke heeft gekregen. Met het boek in een stevige envelop fietst hij langs de huizen van zijn vrienden. Daar aangekomen duwt hij de envelop met het boek door de brievenbus. Opgelucht wacht Van Kooten thuis, toch wel benieuwd, de reacties af. Sommige vrienden reageren helemaal niet – een kleine teleurstelling. Anderen bellen op: “Zeg Kees, dat boek heb ik je toen gegeven en ik wil het echt niet terug hoor. Ik doe het binnenkort weer bij je in de bus...” Dat zette dus geen zoden aan de dijk.

Veel van mijn buurtgenoten hebben, net als ik, zo door de jaren heen hun huis volgestouwd met boeken. Als de stapels op de vloer te groot werden kocht je er gewoon een *Billy* of een *Lundia* bij. Ook op zolder was nog wel plaats. Daar kwamen de boeken die eigenlijk wel weg konden, soms al keurig in dozen gepakt. Bij een verhuizing of ferme reorganisatie in huis moet je dan alsnog fors opruimen. Je wordt bevangen door twijfel en nostalgie, maar ‘het ruimt toch lekker op’. Voor grote partijen brengt de ‘Boekenzolder’ uitkomst.

In onze buurt is ook een fijnzinniger oplossing mogelijk. Enige tijd geleden is op ons Rozenpleintje een klein bibliotheekkastje geplaatst voor boeken, die je zelf niet meer hoeft te hebben. Het is in vrolijke kleuren geschilderd, met een haakje op het deurtje. In het perk staat een bankje zodat je op je gemak afscheid kunt nemen. Natuurlijk kijk je meteen even naar de boeken die al in het kastje staan. Welke boeken doen mijn buurtgenoten weg? Zit er voor mij iets bij?

Ik heb pas geleden, bij wijze van steekproef, een paar willekeurige boeken uit het kastje meegenomen voor een klein oriënterend onderzoek. Als eerste een boek van Guy de Maupassant *Adam en zijn rib*. ‘...En neem daar dan ook nog de appel bij, het vijgeblad, het verloren paradijs: voilà, het leven ten voeten uit’, zo luidt de aanmoediging op de flaptekst. De boeken van De Maupassant golden destijds als ondeugend en frivol. Ik heb de mijne al jaaaaren geleden weggedaan en zet deze dus weer terug.



Verder *A tale of two cities* van Charles Dickens in een pocketuitgave. “Oh, maar dát boek had ik niet”, zei mijn huisgenote die beweert als tiener alles van Dickens te hebben gelezen. Een mooie toevoeging aan haar collectie Dickens-pockets, in de doos ergens achter op zolder.... Het derde boek is *De Duivelskop in het Rotsgebergte*, uit de reeks Karl May's Reisavonturen. Met een prachtige afbeelding van Winnetou op de kartonnen kaft. Zou de schenker de andere delen hebben gehouden? Hij zal mij niet verleiden, als jeugdige fan van de katholieke cowboyheld Arendsoog. De eerste twintig delen van schrijver

J. Nowee, een hoofdonderwijzer uit Den Haag, blijven hier netjes op de plank staan. Zijn zoon P. Nowee zette de serie voort, zelfs tot deel 64. Maar die heb ik niet verzameld - je moet je niet gek laten maken! Dan een boek waarvan het lezen je benauwt, zoals we vroeger onder vrienden wel zeiden: *War Jesus Caesar ? 2000 Jahre Anbetung einer Kopie* van Francesco Carotta.



Foto: Nico Koek



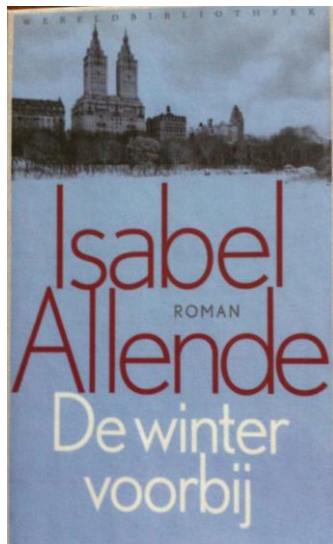
Zo'n vierhonderd dicht bedrukte bladzijden, met een 'Nachtwort', *Anmerkungen* en een notenapparaat van honderd bladzijden. Het vraagstuk of Jezus en Julius Caesar misschien dezelfde persoon waren vraagt natuurlijk wel grondig onderzoek. Soms tref je in een vakantiehuisje een rijtje boeken aan die door eerdere huurders zijn achtergelaten. Daar zou dit boek prima in passen. Als het weer tegen zit en je door al je eigen boeken heen bent, kun je hieraan beginnen. Ook goed voor je Duits!

Ten slotte vond ik in het Rozenpleinbiebje 'De Verrekijker', het boekenweekgeschenk dat van Kooten schreef in 2013. Tezamen met de schitterende verzameling 'Karrevrachten – pennevruchten', en de gebonden uitgave van *Meer dan alle modernismen* vormt *De Verrekijker* het begin van mijn nieuwe Van Kooten Collectie. En de Bescheurkalenders heb ik ook nog....

Leeskring 'De Raadsheer'

Lida Jansen, Warmonderweg

In dit nummer van De Raadsheer zal misschien blijken hoeveel en hoe enthousiast er in de Raadsherenbuurt gelezen wordt. Kranten, school/studieboeken, artikelen, Wikipedia, kookboeken etc. Wie leest er niet? Maar in de Leeskring 'De Raadsheer' gaat het om het lezen van 'ECHTE' boeken; toen ik klein was, was dat, naast buitenspielen, mijn favoriete bezigheid; heerlijk was dat!



(7 stuks) wordt bij de bibliotheek opgehaald en na een afgesproken periode gewisseld voor een volgende koffer. Elke keer weer min of meer een verrassing wat we te lezen krijgen!

Er bestaan in Nederland allerlei leeskringen en leesgroepen. Onze leesgroep is verbonden aan de bibliotheek; de bibliotheek levert, via Probiblio, een lange leeslijst, waaruit de leesgroep een lijst van een 30-tal boeken samenstelt. Wij lezen ongeveer 7 boeken per jaar. De lees-koffer met de boeken

Ooit, heel lang geleden, meer dan 20 jaar, (maar daar zijn verschillende meningen over), begon Jac Peeters, met in zijn kielzog Bram van der Loeff, met een leesgroep in de Raadsherenbuurt. Op dit moment bestaat de groep uit 9 vrouwen: 7 Raadsherenbuurtdames, één verhuisd naar de Vogelwijk en één uit Oegstgeest. Sommige nog werkend, maar de meeste gepensioneerd, alle nog zeer actief. Iedereen leest het aangeleverde boek, één van ons (bij toerbeurt) ontvangt en iemand bereidt zich voor met gebruik van de, in de koffer bijgeleverde, informatie. Deze informatie bestaat uit gegevens over de auteur en een aantal (kranten)recensies. Officieel is er geen voorzitter, maar gelukkig is er iemand die zorgt dat iedereen aan het woord kan komen! Om te beginnen maken we een kort rondje, waarin eenieder vertelt wat zij van het boek vond, zonder daar verder diep op in te gaan. Vervolgens komt degene die zich daarop heeft voorbereid met haar bevindingen. Afhankelijk van het boek en natuurlijk van de kunde van de spreker, kan dat boeiende stof opleveren voor een levendige uitwisseling. Als het boek jou bijvoorbeeld niet zo geboeid heeft, kan je, na alle dingen die gezegd zijn, weer andere dingen ontdekken, het boek weer anders bekijken.

Samen een boek bespreken blijft een boeiende bezigheid. Buitendien is het ook altijd gezellig. Elke keer weer worden we door de gastvrouw onthaald met koffie, thee en iets lekkers erbij.

U wilt nu natuurlijk lid worden, maar helaas, we zitten helemaal vol. Mijn advies: zoek 3 of 4 min of meer gelijk gestemden en begin een Leesgroep 'De Raadsheer 2'.

Het gaat niet altijd zoals je denkt dat 't gaat



Annet van der Velden - Interview met Dorothée Albers

Dorothée Albers heeft onlangs haar eerste boek gepubliceerd. De presentatie van het boek was op 5 september bij boekhandel van Stockum aan de Breestraat in Leiden. Het was een erg drukbezochte en succesvolle boekpresentatie. Samen met heel veel buurtgenoten, familie, vrienden, cursisten en medeschrijvers stonden we samengepakt te luisteren naar de dialoog tussen de uitgever en de schrijfster. Buiten regende het en binnen probeerden ruim honderd mensen in dampende jassen een glimp van Dorothée op te vangen. Oh, wat zijn wij als buurt trots op deze buurtgenote!

Op een mooie herfstmiddag praat ik met Dorothée. De presentatie is alweer een paar weken geleden. Ja, de boekpresentatie was erg succesvol, nooit eerder verkocht een boekhandel tijdens de presentatie alle ingekochte exemplaren. En ik kocht 1 van de laatste boeken, ik weet haast zeker dat als er meer van de romans van Dorothée te koop waren geweest, deze ook allemaal verkocht zouden zijn.

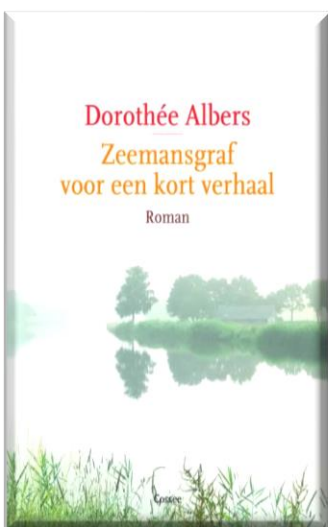
Het boek is uitgegeven bij Cossee, een kleine, onafhankelijke uitgeverij uit Amsterdam. Dorothée is heel blij dat ze bij deze uitgever haar boek heeft gelanceerd, ze voelt zich daar thuis.

Begin augustus werd de moeder van Dorothée 91 jaar. Tijdens de presentatie werd haar het eerste exemplaar door haar dochter overhandigd. Ze zei, 'ik heb m al'. En die zin was heel goed verstaanbaar in de hele boekwinkel en iedereen moest lachen. Dorothée had zich nog voorgenoemen om even rustig met haar moeder voor te bespreken, maar zij kwam veel te laat en tijd voor een voorgesprekje was er niet meer. Door slecht weer en drukte op de weg kwamen veel mensen te laat, waaronder familie en uitgever.

Als buurtgenoot ben ik echt heel erg trots op Dorothée. Het boek heb ik helaas nog niet gelezen (het ligt klaar voor de vakantie die 4 oktober begint). Rozemarijn Jansz wel, ik vroeg haar om haar mening en ervaring: Ze vindt het boek van Dorothée goed. Het is goed te lezen, er zit vaart in.

Conclusie: lees Zeemansgraf voor een kort verhaal.

Naschrift van de redactie: Op zaterdag 20 oktober signeert Dorothée haar boek bij boekhandel De Kler in de De Kempenerstraat. Kijk voor meer informatie in de lokale bladen!



Drie generaties, drie musici. Moeder, zoon en kleindochter ontmoeten elkaar nooit in deze geraffineerde roman, maar alle drie geven ze alles voor de muziek en stellen de hoogste eisen aan zichzelf. Oefenen, oefenen, oefenen, het kan altijd beter. Wat Jet, Jurre en Fine verbindt is hun talent.

Als Jet, beginnend concertpianiste, zwanger wordt van een begaafde cellist, verbieden haar ouders een huwelijk met hem. Een jood is in de jaren vlak na de oorlog in hun ogen geen goede partij voor een katholiek meisje. Zij wordt naar een klooster gestuurd en moet direct na de geboorte het nog naamloze jongetje afstaan.

Jurre komt terecht bij een Gronings boerengezin, ontdekt als puber de saxofoon, en wil tot verdriet van zijn ouders geen boer worden, maar beroepsmuzikant. Als hij er later achter komt, dat zij zijn pleegouders zijn, houdt hij dat welbewust voor zichzelf.

Zowel Jet als Jurre zwijgen over hun verleden. En net als Jet en Jurre probeert ook Jurre's dochter Fine in de muziek datgene uit te drukken waar zij geen woorden voor heeft. Maar als ze haar podiumangst niet meer de baas kan, begint haar talent een last te worden.

Hoe komt het dat talent behalve een gave ook een kwelling kan zijn? Vaak lijkt het erop dat zo'n bijzondere eigenschap de liefde en het gewone leven in de weg staat.

F.B.Hotz: de romanschrijver die zijn jeugd in onze wijk heeft doorgebracht

Hans Rohlof

Frits Bernard Hotz (geboren in Leiden in 1922 en aldaar overleden in 2000) was een begaafd jazztrombonist die pas op latere leeftijd schrijver werd. In 1998 werd hem de P.C. Hooft-prijs voor verhalend proza toegekend. Eén thema staat bijna steeds centraal: het huwelijk en de soms grimmige strijd tussen man en vrouw. Een aantal verhalen speelt zich af in Leiden en omgeving, zoals het titelverhaal uit de bundel *Ernstvuurwerk* (De Arbeiderspers 1978).

Hotz heeft tot zijn elfde in onze buurt gewoond, op Rijsburgerweg 75.

Daar is ook een gedenksteen op het pand te vinden, die op 1 februari 2010, tien jaar na zijn dood, in opdracht van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde werd geplaatst.



Hotz beschrijft in zijn verhaal 'De verplaatsing' uit de bundel 'Ernstvuurwerk' hoe hij door een groene vaas naar de Rijsburgerweg keek:

'Op ons dressoir stond een grote vaas van groen glas. Ze bestond uit een aantal bolle ringen, naar boven toenemend in grootte. Op iedere ring spiegelde zich, op het kleinst van de ronding, de Weg in een mysterieus verkleind en gerekt perspectief. Op iedere ring wat groter. Zesmaal naderde in die vaas de stoomtram in toenemend miniatuur: je kon nog kiezen. Meestal koos ik hem op de onderste, de kleinste en de donkerste. Daar was de stilte compleet: het witte stoomwolkje op het groen kon zich daar het verst uitzetten. Althans de Weg bleef zo onder handbereik.'

De steenhouwer Marc de Groot liet zich inspireren door deze woorden en gebruikte het motief van de spiegeling in het woord Rijsburgerweg. Hoewel Hotz de laatste jaren van zijn leven in Oegstgeest bij zijn zuster woonde, koos men voor een steen aan het huis waarin hij zijn jeugd doorbracht. Juist de Rijsburgerweg, 'de Weg' zoals de schrijver meermalen schreef, vormde al dan niet in combinatie met de tram, jazz en oude auto's, een rode draad in zijn oeuvre.

Het verhaal 'De verplaatsing' beschrijft verder heel beeldend de Rijsburgerweg. Het gaat over het heimwee naar zijn plek, die de hoofdpersoon voelde na een tijdelijke verhuizing naar Haarlem, in verband met huwelijksproblemen van zijn ouders.

Ik citeer verder F.B.Hotz: *'Intussen begon het heimwee naar de Weg (die tussen Leiden en Oegstgeest, waaraan zowel 'ons' huis lag als dat van grootvader) een geheime bezetenheid te worden. De weg was breed met z'n dubbel tramspoor, z'n fietspaden en trottoirs. Hij was overladen rijk aan opspringend en neerhangend groen in alle schakeringen: bomen, oprijlanen, heggen, voortuinen en weiden omzoomden hem. En hij was de hele dag vol afwisselend leven. Behalve bruisend verkeer in beide richtingen waren er de roepende venters en op vrijdagen de boeren die met gele wandelstokken hun strompelende koeien- of schapentransporten hardhandig en schreeuwend bijeenhielden. Op zwoele zomerzondagavonden passeerden bellende ijscowagens en trok een eindeloze stroom vermoeide fietsers voorbij in de richting stad, wonderlijk uitgedost en roodverbrand terugkerend van het Katwijkse strand.'*



Foto's: Hans Rohlof

....

Nu, ruim veertig jaar later, kom ik vaak weer over de Weg en hij ligt er nog juist zo in het hetzelfde getemperde zonlicht. Alleen het groen is zwaarder geworden met een begin van bederf of verdorring. En men heeft de tram-rails en bovenleiding verwijderd wat opeens iets provinciaals geeft; een soort optische historievervalsing ook, want de tram was er eerder dan de Weg en haar spoor paste erin als een nerf in een blad. Het is nu, alsof ik de Weg zie in een scheve voorgeschiedenis, vanuit een punt vóór mijn geboorte als – inderdaad – op bleke ansichten van andere bekende wegen, waar de rails nog komen zouden.'

Hoeveel van ons, die aan de Rijnsburgerweg wonen, of er dagelijks over heen rijden, kunnen zich in deze woorden van Hotz vinden?

Dozen vol 'Verhalen van Nederland'

Gijsbert van Es, Fagelstraat

Op mijn CV staan zestien boektitels. Aardig wat, al zeg ik het zelf. Maar vrees niet voor opschepperij, want geen enkele hiervan heb ik echt helemaal zelf geschreven.

Ik ben een teamspeler, geen solist. Mezelf afsluiten van de buitenwereld, mezelf opsluiten in een studeerkamer – het zit niet in m'n aard. De meeste van 'mijn' boeken zijn bundels van losse artikelen die eerder zijn verschenen in de krant (NRC Handelsblad). Ook heb ik diverse malen samen met één, twee à drie, tot zelfs vijftien mede-auteurs aan een bundel gewerkt.

Slechts één boek is echt als boek (en niet eerst als 'losse' verhalen in de krant) uit m'n pen gerold. En ook dit boek is niet voor 100 procent door mijzelf geschreven. Het is een kinderboek, dat tegelijk met het begin van een tv-serie en een bijbehorend 'grote mensenboek' moest verschijnen. Met een harde deadline dus – zoals dat heet. Maar helaas, een week of wat voordat het boek naar de eindredacteur en vervolgens drukkerij moest, werd ik ziek. Zelf kon ik het niet afmaken. Beviende auteurs hebben toen de

gaten gevuld die her en der nog in mijn manuscript zaten.

Dit boek, titel: 'Verhalen van Nederland' (een geschiedenisboek voor kinderen tussen ca. 10 en 14 jaar), noem ik altijd liefkozend 'mijn bestseller die helaas slecht verkocht is'. De uitgever, die hoge verwachtingen koesterde, had maar liefst 5.000 exemplaren laten maken, als eerste en tevens laatste druk.

Na ongeveer een jaar kreeg ik een e-mail van de uitgever dat hij de niet-verkochte ruim duizend exemplaren wilde verpatsen aan De Slegte. En of ik wilde afzien van verdere royalty's. Ik vroeg: „Wat betaalt De Slegte daarvoor?” Antwoord: €0,50 per stuk.

Dat ging me aan het hart. Ik heb toen zelf, in een opwelling, voor die prijs vijfhonderd exemplaren gekocht – waarbij ik me niet realiseerde hoeveel grote kartonnen dozen vol boeken ik me op de hals haalde...

In die tijd (2008) deelden we een garagebox aan het Ballegoopleintje, dat plots op een ramsj-pakhuis leek. Soms, wanneer ik m'n mountainbike of zo uit de garage haalde en kinderen zag voetballen op het

pleintje, ging ik spontaan boeken uitdelen. Hoe en aan wie raakte ik ooit vijfhonderd boeken kwijt?

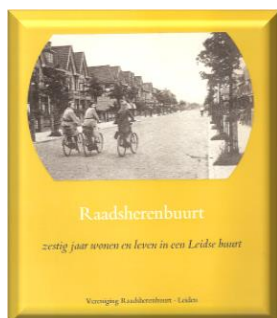
Nu, tien jaar later, heb ik nog een restant van een stuk of vijftig exemplaren op zolder liggen. Doos voor doos ben ik ze toch wel kwijtgeraakt. De fase is aangebroken dat ik kan roepen: wie maakt me los?

Eén voor één geef ik ze liever niet weg; dan blijf ik bezig. Wie een hele schoolklas blij wil maken, of een groep anderstaligen die het Nederlands begint te beheersen – bel gerust bij me aan en ik schenk je met genoegen een paar dozen vol 'Verhalen van Nederland'. Ik woon op nr. 38.



Boek 'Raadsherenbuurt, zestig jaar wonen en leven in een Leidse buurt'

Ton Staphorst



In 1985 bestond de Raadsherenbuurt zestig jaar. In de aanloop naar de viering van het twaalfde lustrum besloot de algemene ledenvergadering van de toen nog niet zolang bestaande buurtvereniging dat een boekje met herinneringen aan weleer een van de hoogtepunten van de lustrumviering zou worden. Een commissie, bestaande uit Ina Harinck, Els Holthuis, Rob Mante, Judith de Jong, Mieke Warnink en schrijver dezes hebben de klus geklaard. Greetje van den Bergh en Mieke Warnink verzorgden de eindredactie.

Wie het stukje van Paul Kuyt over het boekje ter gelegenheid van het 85 jarig bestaan van de buurt heeft gelezen, weet dat de gemeente Leiden voor dat boek met een aardig bedrag over de brug is gekomen. Het boekje over het 60 jarig bestaan moest het doen met de opbrengst van een enkele advertentie en met een bijdrage uit de kas van de vereniging. Ook de werkwijze was anders. Computers waren nog geen gemeengoed, bijna alles ging handmatig.

De commissie heeft heel veel speurwerk gedaan, in het gemeentelijk archief (thans Erfgoed Leiden en omstreken), bij de vereniging Oud Leiden, bij het Stadsbouwhuis, bij de gemeentesecretarie, om maar eens een paar bronnen te noemen. Een belangrijke informatiebron vormden een groot aantal bewoners, soms nog van het eerste uur.

Van de geraadpleegde bronnen werden kopieën gemaakt. De gekopieerde teksten werden gescreend op relevantie. Van een A-4 bleef meestal maar een kort stukje tekst over.

Teksten werden geordend op een van de onderwerpen: het ontstaan van de buurt, het dagelijks leven, wonen en werken en de Leidse Hout en het openluchttheater. Wie een van genoemde onderwerpen voor zijn rekening nam, ging aan de slag met een lading knipsels. Het beoogde resultaat was om binnen korte tijd een stuk te produceren dat voorgelegd kon worden aan de redactiecommissie. Mijn onderwerp was de Leidse Hout.

Het boekwerk is een kleinood om trots op te zijn. Er staan leuke verhalen in over winkeliers aan huis, studenten op kamers, de LAG garage, de bouw van woningen aan de Van Slingelandtlaan, de Van Ledenberchstraat en de Van Beuningenlaan, de optredens in het openluchttheater, de buurtactiviteiten, de huizenprijzen van toen (9000 gulden), de Leidse Houtschool en nog heel veel meer. De artikelen zijn voorzien van prachtige foto's van onder meer een van de eerste auto's in de buurt, een nog lege Rijnsburgerweg, een nauwelijks herkenbare Warmonderweg, de Johan de Wittstraat waar kinderen nog vrij spel hadden, de aanleg van de Leidse Hout enz.

Het was een enorme puzzel om het boekje samen te stellen en tot een leesbaar geheel te maken. Het resultaat mag er zijn, al zeg ik het zelf.

Maar het aardigste van het boekje was wel de presentatie ervan. In een eerder stadium heb ik daarover al het een en ander geschreven, daarom nu een korte samenvatting. Rob Mante is erin geslaagd om Jan Wolkers van Texel naar Leiden te laten komen om op 27 april 1985 het eerste exemplaar van het boekje in ontvangst te nemen. Het werd een enorm feest in de LAG garage. De ruimte pulde uit van de aanwezigen. Jan Wolkers hield een verhaal over een meisje van de Leidse Houtschool op wie hij verliefd was. Het meisje van toen, Toeki Hoekstra, was aanwezig, wist van niets en zat met hoogrode konen op de eerste rij.

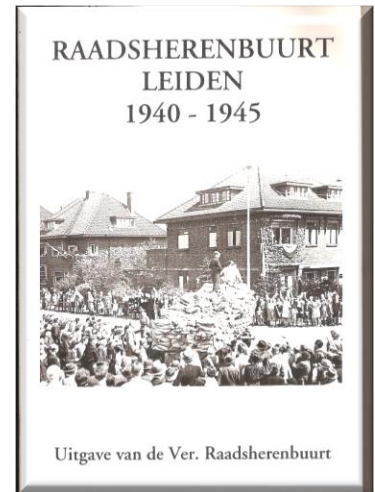
Helaas is ook van dit boekje geen exemplaar meer beschikbaar. Mocht u belangstelling hebben om het boekje in te zien, kunt u dat bij mij doen. Ik leen het niet uit, want een door Jan Wolkers gesignd exemplaar is mij te dierbaar.

Tot slot: er is nog een derde boekje over de Raadsherenbuurt, met de titel 'Raadsherenbuurt Leiden 1940-1945', tot stand gekomen onder redactie van Greetje van den Berg, Ina Harinck, Herman Kleibrink, Ien Spierenburg en Ans van Tilburg. Het gaat over het verzet, onderduikers, de hongerwinter en de bevrijding. Buurtbewoners van toen vertellen hun verhaal.

Ik citeer uit de inleiding:

'Over de Tweede Wereldoorlog en over de bezettingsjaren in Nederland is veel geschreven. Maar ook heel veel niet. Geschiedenis stolt altijd tot jaartallen en veldslagen, tot namen van helden en schurken. Wat ongeschreven blijft in de historie is hoe mensen de daden van de helden en schurken beleven en overleven –als ze geluk hebben. Wat ongeschreven blijft is de weergaloze veerkracht en overlevingsdrang van degenen die de geschiedenis niet maken maar ondergaan'. Het ongeschrevene is op indrukwekkende wijze naar voren gebracht.

Voor de goede orde: ik heb nog twee exemplaren van dit oorlogsnummer.



Buurtboek

“85 jaar Raadsherenbuurt, verhalen van bewoners”, een bloemlezing

Paul Kuijt, Johan de Wittstraat



“Loopt u mee? Door de Raadsherenbuurt én door de tijd?”. Zo begint het buurtboek dat we maakten in 2010. Over vroeger, nu en later. Deel 1 van het boek bestaat uit verhalen van de oudste generatie.

Zoals over mevrouw Zaaijer, die in 1926 in de wijk kwam. Met z'n achten. Het was koud. Het water bevroor in de lampetkan. De Leidse Hout was nog weiland. Deel 2 van het boek gaat over het heden. Tientallen foto's als beeldverslag van zo maar een vrijdag in de Raadsherenbuurt: 18 juni 2010 van de vroege ochtend tot de late avond. Deel 3 is voor de jeugd: de toekomst aan het woord.

Een boekje over de buurt maken.

Begin 2010 bereidt een groep bewoners o.l.v. Gijsbert van Es het lustrumfeest voor, dat september 2010 zal

plaatsvinden. Eén van de ideeën is het verzorgen van een buurtboek. Daarmee ga ik aan de slag. Door een subsidie van de gemeente krijgen we de mogelijkheid er iets moois van te maken. Met professionele foto's van Jeroen Hiemstra, strakke vormgeving en drukwerk. In het subsidieverzoek aan de gemeente lees ik nu terug: “Het boek is ca. 200 pagina's dik. Uitvoering in kleur, offsetdruk, goede kwaliteit papier (130gr binnenwerk), vierkant (210x210mm), genaaid gebrocheerd.”. Nou ja, het werden geen 200, maar iets van 120 pagina's. Maar alle 250 exemplaren gingen als warme broodjes over de toonbank. De eerste exemplaren mocht ik tijdens het lustrumfeest op 4 september uitreiken aan de langst wonende bewoner en jongste bewoner van de Raadsherenbuurt: Nel Nagel en het baby'tje van Katja Lubina.

Deel 1: Vroeger

Mevrouw Zaaijer komt in 1926 in de wijk wonen in de Johan de Wittstraat 52. Zij ontmoette op school haar toekomstige man, die vanaf 1932 woonde in de Johan

de Wittstraat 13. “Er kwamen handkarren door de straat, fruit, visboer, melkboer, hondenkar, kolenboer”. Hun zoon woont nu aan de Warmonderweg.

De Van Slingelandtlaan is een deftige weg. Altijd al geweest. De huidige bewoonster Martine van der Wieden-de Goede van nr. 4 vertelt over de eerste bewoner, de bekende hoogleraar Johan Huizinga. Hij werd stapelverliefd op Auguste Schölvink en trouwde in 1937. Guste leerde autorijden en dus werd er een garage gebouwd. Maar er was wel een vergunning voor nodig om te mogen stallen én een verplicht bord met opschrift ‘Verboden te rooken’.

Mevrouw Heringa kwam vlak na de oorlog wonen aan de Van Slingelandtlaan 10. Haar man (wolfabrikant) had daar een stuk land gekocht en een huis laten ontwerpen door architect Landman. Ook daar golden toen regels door de naoorlogse woningnood: het huis mocht niet meer dan 500 kub inhoud hebben. Daar smokkelde ze mee door de begane grond wat hoger te maken dan toegestaan. De trap naar de 1e verdieping telt 12 treden, de trap naar de zolder maar 10.

Nel Nagel wordt in 1936 geboren op de eerste verdieping van Fagelstraat 33 en in dat huis woont ze nog steeds. Aan de achterkant keek ze uit op de prachtige dahliakwekerij van Ballego. Voor de kinderen is dat terrein het einde van de wereld. Kinderen spelen veel buiten: knikkeren, tolleren, hinkelen, touwtje springen, stelten lopen. Er komen mensen langs de deur. Soms de man met WC-papier onder het roepen van “dan kun je weer poepen”.

Phiny Dick woont aan de Warmonderweg 19. Zij huurt daar een (te duur) huis, samen met haar man. Op een dag (1935) laat ze haar man een verhaal zien dat ze zelf heeft geschreven: “Miezelientje en prinses Rosmarijn”. Haar man was Maarten Toonder. Hij maakt de tekeningen en we denken dat even later ook Tom Poes geboren is. Phiny was bevriend geraakt met de buurvrouw van nummer 29, Karien Brouwer. Toen Phiny verhuisde gaf ze de eerste druk van Miezelientje aan Karien Brouwer. Tien jaar geleden moest Karien Brouwer verhuizen naar een verzorgingstehuis. Ze kwam het boek weer tegen en bracht het naar de huidige bewoners (Ko Colijn) van nummer 19, want daar hoorde het boek thuis.

Dezelfde mevrouw Bouwer van Warmonderweg 29 komen we tegen in het interview met Sam Rozenmond,

die haar prijst voor haar burenhulp in de moeilijke jaren tijdens en na de oorlog. Zij was overigens echtgenote van de toenmalige hoofdredacteur van het Leidsch Dagblad. En we komen haar ook tegen in het verhaal van Peter Visscher, de huidige bewoner van Warmonderweg 27. Hij heeft het over de oude buurvrouw Brouwer, BB. Peter vertelt dat hij een keer thuis kwam met een paar lange plinten op zijn schouder. BB had net het Wilhelmus gezongen omdat een achterkleinkind was geboren. Peter wilde haar feliciteren maar ging met een paar plinten dwars door een aantal ruitjes.

Nel Nagel vertelde al over de dahliavelden van Jan Ballego. Toen de dahliakwekerij ophield, werd het een geliefd speelterrein voor de jeugd. Architect Benno van Markslag (Van Ledenberchstraat 16) vertelt hoe er eind jaren '70 een einde aan die pret kwam, toen Proper eigenaar van het landje werd en er huizen zou ontwikkelen. De opdracht was eerst om goedkope huizen te ontwikkelen, maar de gemeente hield vast aan het bestemmingsplan van 1933: “iets aardigs met veel privacy voor betrokkenen van AZL en universitaire wereld”. Hij zou er ook gaan wonen. “Tineke, mijn vrouw, werd mijn aanspreekpunt en in zekere zin opdrachtgever. Immers, we waren in meerdere opzichten belanghebbenden”.

Maar een andere bebouwing werd wel succesvol voorkomen in de Leidse Hout. Maarten van der Plas uit de Hogerbeetsstraat vertelt dat er eind jaren zeventig een plan kwam voor een busbaan door de Leidse Hout. Er was fel verzet van een aantal vooral nieuwe jongere bewoners, er werd een actiegroep opgericht. Met succes.

De jonge, vaak linkse bewoners werden door de oudere bewoners met argusogen bekeken. En helemaal toen later ook nog eens een buurtkoor werd opgericht dat socialistische liederen ging zingen. “Het hondje van de rijken, dat leeft in overvloed, terwijl het kind der armen zoveel ontberen moet”. Marianne Reijnhoudt en Frank Pot uit de Fagelstraat vinden het vermakelijk dat andere bewoners zich zo druk maakten om die teksten.

Een linkse jonge buurtbewoner was ook Dick Tesselar. Hij werd wethouder en moest plots de nota ‘Bouwen in bestaande wijken’ verdedigen. Daarin het voorstel om de Leidse Hout aan de kant van de Warmonderweg te bebouwen. Grote protesten volgden. Gelukkig met succes. De opgerichte actiegroep was het begin

van onze buurtvereniging.

Deel 2: Heden

Het leven van alledag is zichtbaar gemaakt op tientallen foto's : één dag in beeld. Gijsbert, Martin Galavazzi, Jeroen Hiemstra en Felicia Noordman leggen van de vroege ochtend tot de late avond het leven op straat en in huizen vast. De tijdslijn toont een huisschilder die om 7.00 uur 's ochtends bij Rianne Boonstra aan de slag gaat. Bewoners die op de fiets, motor of met de auto naar hun werk vertrekken. Gezinnen aan de ontbijttafel. En eindigt met kinderen die hun tanden poetsen voor het slapen gaan en meiden die beginnen aan een feestje. Een beetje verbaasd kijk ik naar de jonge koppies. Nu, 8 jaar later, zien we er allemaal toch wel weer wat ouder uit....

Deel 3: Toekomst

Het derde deel van het buurtboek gaat over de jeugd. Reinier Schut is met een groepje van jongeren aan de slag gegaan om mét hen bij andere kinderen te vragen

wat de buurt voor hen betekent. En dat is veel, vooral voor de jongere kinderen. Ze vinden het allemaal heerlijk om op straat te spelen en vinden de buurtactiviteiten fantastisch, vooral de Raadsherenloop. Maar voor de oudere jeugd betekent de buurt minder. Zij gaan chillen in de stad of hebben veel vrienden op (toen al!) sociale media. Hun buurt is veel virtueel geworden.

Tot slot

Het was een feest om het buurtboek te maken. Een gezamenlijke productie van fotografen en anderen die zorgden voor interviews en redactie van teksten: Dorothee Albers, Minke Holleman, Mirjam Jochemsen, Janny van Nieuwkoop, Reinier Schut, Ton Staphorst, Annet van der Velden en Lilian Visscher.

Er zijn nog maar enkele exemplaren van het boek beschikbaar. Wie wil, kan zich melden bij Anne Sande-rink, zie colofon. De kosten bedroegen indertijd 15 euro en het is niet duurder geworden. De opbrengst komt in de verenigingskas.

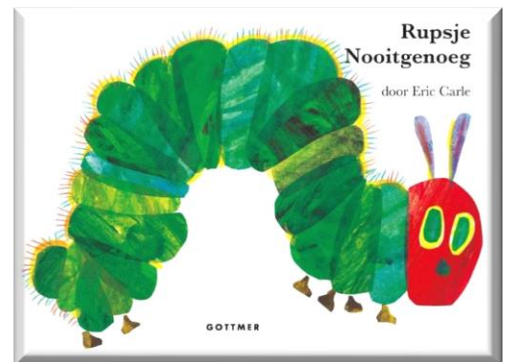
Over boeken in de buurt

Sarah Breimer, Fagelstraat

Op de achterbank van de auto, in de kast ieder een eigen la, op de trap op weg naar boven, naast, in en onder het bed, stapeltjes naast de bank, luisterboeken voor onderweg of bij een koekje net na school. Boeken om plaatjes in te kijken, ballonnen in te zoeken, boeken met

moppen, boeken om in te verdwijnen of bij uit te rusten, boeken met heel veel verdiepingen, boeken om uit voor te lezen als je net zelf kan lezen, boeken uit de bieb, boeken vol gedichten, boeken met boze hek-

sen, duffe koningen en stomme verhuizingen, verdrietige boeken die soms goed aflopen, boeken met de mooiste verhalen voor altijd. We lezen over de Bramenbuurt en de Kabaalstraat, over Floor en Dolfje, over Lampje en het vissenjong, over Pluk, Abeltje, Rupsje nooitgenoeg en het uiltje dat zijn moeder kwijt was. We luisteren naar de kleine Kapitein met zijn neus richting de kim, naar Willie Wonka en de reuzenkrocodil, Pim & Pom, Oma Boef en Dummie de mummie, naar groep 6B en Mees Kees die verliefd is op Marie Louise. Overal waar we zijn nemen we verhalen mee, overal waar we zijn hebben we boeken in de buurt.



Mijn boekenvenster

Ad Littel, Van Oldenbarneveltstraat



Het thema ‘boeken’ van deze Raadsheer is voor een bibliofiel als ik wel erg breed. Over boeken kun je hele boeken vol schrijven. En inderdaad: dat is dus al vaak gedaan. Ik heb vele boeken over boeken schrijven, boeken uitgeven, boeken illustreren, boeken verkopen, boeken lezen en boeken verzamelen. Ik ga dit mijden in deze bijdrage.

Ook schreef ik al eens in De Raadsheer over mijn boekenverzamelwoede en eerder gaf ik er een interview over. Daarom nu alleen een kleine toelichting op aanleiding, begin en beleid bij het hebben van een boekenvenster in mijn voorgevel aan de Van Oldenbarneveltstraat. Voor velen een begrip, en voor enkelen een onschuldige verslaving. Zelfs vanuit Katwijk fietsen bepaalde mensen op zaterdag door onze wijk richting Leidse binnenstad om kort mijn wekelijks thema te bezichtigen. Wekelijks! Hondenuitlaters in onze woonwijk moeten dus steeds 7 maal (21 maal?) een thema aanzien voordat ik ze weer kan verrassen met een nieuw. De wisseling van thema is op zaterdagavond.

Het idee ontstond in de zomer van 1997. Ik had zojuist het pand Van Oldenbarneveltstraat 35/35a gekocht. Dit pand had op de begane grondverdieping een lege autoshowroom; leeg omdat al in 1992 de

British Leyland Dealer van de Leidse AutoboxenGarage (LAG) was failliet gegaan. Geen wonder dus dat mijn overburen (Jan en Corrie Goedhard op nr. 40 en melkhandel familie Slim op nr. 42) erg benieuwd waren, wat ik met deze bijzondere ruimte ging doen. Het bestemmingsplan beperkte het gebruik tot ‘garagedoeleinden’, maar de gemeente zou ongetwijfeld ook wel andere commerciële ontwikkelingen willen toestaan, dachten zij. Mijn mededeling, dat ik in het voorste deel van de showroom een bibliotheek wilde inrichten, veroorzaakte verbazing (wie heeft er nu zoveel boeken?), maar ook opluchting (dus geen overlast van bezoekers en bedrijvigheid).

In de periode tot juni 2018, waarin ik het pand bewoonbaar maakte, bedacht ik dat ik weliswaar mijn boeken moest beschermen tegen fel zonlicht met behulp van zonwering, maar dat dit niet in de weg stond aan een boekenvenster waarin ik de buurt wekelijks iets uit mijn bibliotheek zou tonen onder de titel van een thema. Op die manier zouden mijn buurtgenoten een beetje kunnen meegenieten van mijn eigen boekenvreugd; tegelijkertijd zou ik ze kunnen verbazen met boeken waarvan zij het bestaan niet hadden bevraagd, dan wel de aanwezigheid te mijnen niet hadden vermoed.

En aldus heb ik vanaf de zomer van 1998 elke week een thema getoond op een plank van 152 cm, waarop rechts stevast een papier prijkt met het motto: “Genieten van boeken”, waaronder een geel plakpapiertje met het weekthema. De vraag wordt mij vaak gesteld, hoe ik deze thema’s bedenken. Welnu, dat is in feite een aftelsommetje. Is de datum of week gedenkwaardig vanwege een actualiteit of historisch voorval? En heb ik bij die actualiteit of dat voorval voldoende boeken? Zo neen, kan ik een thema bedenken dat iets aardigs uit mijn bibliotheek onder de aandacht kan brengen?

Het zal duidelijk zijn, dat de derde vraag altijd een thema oplevert. Zelfs bij algeheel gebrek aan een aanleiding is er altijd wel een onderwerp uit de grote rubrieken ‘natuur’ of ‘geografie’ te bedenken dat een serieus thema oplevert. Dat kan een suggestie voor een vakantiebestemming zijn. Hoe kan ik u anders duidelijk maken dat Bhutan of Guatemala een aardig reisidee zijn? Of gewoon Terschelling?

Soms heb ik trek in het invullen van een actualiteit waarbij ik ook iets meer persoonlijke zaken etaleer. Dat kan iets zijn uit de Haagse politiek aan welke ik decennia lang dienstbaar heb mogen zijn, hetgeen dan blijkt uit beleidsstukken. Maar het kan nog persoonlijker. Zo toonde ik bij de 70^e herdenking van de slag in de Javazee in 2012 niet alleen boeken over de Japanse aanval op Nederlands Indië, maar ook de medailles en bijbehorende oorkondes die mijn vader kreeg nadat hij deze zeeslag had overleefd en vervolgens nog jaren op geallieerde konvooierende oorlogsschepen bescherming bood aan koopvaardijsschepen. Zo ver ga ik zelden. Een kranten- of tijdschriftartikel kan uiteraard wel bij de boeken prijken, om de actualiteit van het thema te duiden. En sommige thema's zijn zo aardig, dat ik ze in enkele delen uitmelk: zo kreeg de tienjarige herdenking van de sterfdag van Jan Wolkers vorig jaar drie thema's.

Een andere vaak gestelde vraag is natuurlijk, of ik altijd weer een nieuw thema toon. Het antwoord luidt: ja. Maar dat betekent niet, dat een boek niet twee maal kan worden getoond. Dus in de ene winter kan

het thema 'Winterpret' luiden en toon ik onder meer een boek over langlaufen. En in een andere winter kan een thema passeren dat luidt: 'Homo ludens (4): spelen met sneeuw', waarbij datzelfde boek over langlaufen mij van pas komt.

Laatste vraag zou kunnen luiden, of er thema's zijn die ik zou willen tonen, maar die ik mijd vanwege vrees voor ordeverstoringen in mijn straat of bakstenen door mijn boekenvenster. Ook daarop antwoord ik met ja, maar hieraan voeg ik toe, dat ik soms een controversieel thema exposeer met een vraag als thema. Daarmee kies ik dan zelf geen stellingname, ofschoon die soms wel doorklinkt. Denk ik, althans. Want ik leg wekelijks verantwoording af bij elke beschouwer van mijn boekenvenster, terwijl ik slechts een beperkte voorstelling heb van wie dit allemaal zijn. Maar voor het goede begrip: dat is niet zwoegzaam of eng; ook hier overheerst het spelelement: spelen met en genieten van boeken. Wie doet er mee?

Uit het leven van een gemankeerd schrijver

Gerard Schelvis, Fagelstraat

Volgens buitenstaanders ben ik een bibliofiel, een boekengek die gelukkig niet kapitaalkrachtig genoeg is om bibliomaan te worden. Op een speciale plank in huis staan enkele antiquarische pronkstukken, een hele rij publicaties over onderwerpen als boekdrukkunst en de lol van het lezen, plus een bescheiden aantal boeken met mijn naam op de buitenkant.

Volgens mij zou elke boekengek wel minstens een of twee boeken op zijn geweten willen hebben en daar ben ik geen uitzondering op.

Echter, hoewel schrijven een nageenough dagelijkse bezigheid is, zal ik mezelf nooit schrijver willen noemen. Hoogstens tekstschrijver, aangezien ik als zodanig soms betaalde

karweitjes placht op te knappen. De laatste tijd is dat nauwelijks nog het geval vanwege mijn hectische bestaan als pensionado.

Wellicht dat de benaming 'gemankeerd schrijver' meer van toepassing is.

In mijn gymnasiumtijd schreef ik als een bezetene, voor de schoolkrant en een enkel obscuur literair adolescentenblaadje.

In de vijfde klas componeerde ik een komische tragedie over een klassieke held wie het maar niet lukte om roemrijk ten onder te gedaan. Uiteindelijk kreeg hij van een ziener te horen dat hij voorbestemd was om zich (na zijn pensionering) dood te vervelen. Na het 'Aaach! ... Ooooh! ... Weee!' van het koor aan

het slot werd er hard, hilarisch en homerisch gelachen en klonk er een luid applaus. Apetrots was ik.

Mijn docenten Nederlands vereerden me met hoge cijfers voor mijn opstellen en vonden dat ik maar Nederlands moest gaan studeren. Dat leek me de eerste stap op weg naar het felbegeerde schrijverschap. Helaas, tijdens mijn studie werd ik zo vervuld van bewondering voor Nederlandse auteurs, dat de moed me in de schoenen zonk en ik mijn eerste *writers block* te pakken had, nog voordat ik serieus met schrijven was begonnen.

Als remedie begon ik mijn gevoelige scholierenpoëzie om te vormen tot grappige of kritische liederen, kocht een gitaar en bracht bij tijd en

wijle iets ten gehore aan een welwillend publiek. Ondertussen dacht ik na over de thematiek van mijn toekomstige roman.

Dit duurde een tijdje totdat iemand die ik deelgenoot had gemaakt van mijn aspiraties, de vraag stelde: 'En wat ga je de wereld vertellen? Wat wil je aan de mensheid kwijt?' Op deze vraag moest ik het antwoord schuldig blijven en sindsdien is mijn verlangen naar een eigen roman verschrompeld tot een onaanzienlijk dagdroompje dat zelden nog de pesterige kop opsteekt. Bovendien had ik bij mezelf enig tekort aan doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen en zitvlees geconstateerd.

Ik rondde mijn studie Nederlands af met een doctoraalscriptie over een achttiende-eeuwse, in Leiden geboren avonturier en befaamd toneelspeler, die tevens soldaat, beunhaas, zwerver, herbergier en speculant was geweest. Tussen al die bezigheden door had hij ook nog tijd gevonden om een ongecompliceerd komisch poëzie-oeuvre op te bouwen. Toen hij gestorven was, als welgestelde Amsterdamse makeelaar, werd hij naar verluidt clandestien begraven in hetzelfde graf als waarin men Joost van den Vondel te ruste had gelegd.

Het was puur genot om in archieven te zoeken naar sporen van dit avontuurlijke leven en gaandeweg werd ik meer en meer geboeid door deze schilderachtige, burlleske tweederangs dichter met zijn geestige (gelegenheds)verzen.

Tijdens mijn loopbaan in het middelbaar onderwijs ontplooidde ik me – niet toevallig – als gelegenhedsdichter. Ik vervaardigde liederen

voor bijzondere schoolaangelegenheden, cabaretprogramma's, toneelstukken en een dikke twintig musicals. Maar die ene dichter liet me niet met rust. Er was nog zo veel nieuwe informatie over hem ongebruikt gebleven. Het zou zonde zou zijn om daar niets mee te doen. Een telefoontje met een uitgever van literair-historische werken bracht uitkomst. En die uitkomst werd – na een half uur heen en weer gepraat – dat ik van mijn scriptie een boek zou moeten gaan maken. Dat proces heeft een eeuwigheid geduurd. Gelukkig kreeg ik dankzij de Leidse universiteit hulp van een pas afgestudeerde neerlandicus en samen maakten we het boek af. Maar voordat dit tot een goed einde was gebracht, was er een tweede eeuwigheid verstreken, want we hadden allebei beredrukke banen.

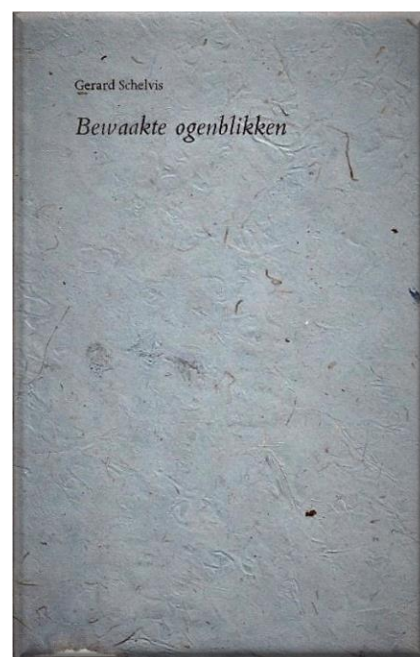
Het voordeel was wel dat ik de slag te pakken kreeg. Spoedig daarna ben ik in teamverband gaan werken aan een boek over het leraarschap en vervolgens, in een ander team, aan een nieuwe methode Nederlands.

Nog steeds met die ene komische poëet in gedachten nam ik voorts een andere bezigheid weer op: het vervaardigen van *light verse*. Er diende zich zelfs een uitgever aan op die er brood in zag, maar allerlei prozaïsche gebeurtenissen en omstandigheden gooiden roet in het eten. Desondanks verschenen er in de loop der jaren twee bundeltjes, waarvan één in eigen beheer uitgegeven als cadeautje aan familie en vrienden bij mijn vijftigste verjaardag.

Alles bij elkaar is er sprake van een redelijk omvangrijke productie. Je zou zeggen dat ik mijn tekort aan

zelfvertrouwen, doorzettingsvermogen en zitvlees redelijk heb aangevuld. Dus toch maar een echte roman? Ik ben bang van niet. Ik heb mijn mede-stervelingen nog steeds niet veel meer te zeggen dan dat ze wat aardiger voor elkaar en voor Moeder Aarde moeten zijn. Bovendien wil ik tijd overhouden voor mijn *bookshopaholism* en ontembare leeswoede. Daarom en met in gedachten mijn achttiende-eeuwse held blijf ik lekker prutsen als gemankeerd schrijver, hobbyist en gelegenhedsdichter. Mijn twee buurtliederen zijn daar een voorbeeld van.

Geen roman dus. Wel heb ik een manier bedacht om met mijn pennefruit toch nog een stukje eeuwige roem te verwerven. Ik ga er een selectie uit maken en die op mijn website zetten. Of ze het verdienen of niet, ze zijn, naar ik heb vernomen, moeilijk uit te wissen als ze eenmaal op dat net staan. Voordeel is ook dat een hele stapel papier aan de goede zorgen van OPA kan worden toevertrouwd.



De haas met de amberkleurige ogen

Lieke van Boven, Johan de Wittstraat

Eenkele jaren geleden woonde ik een lezing bij van Maaïke Meijer, biografe van de dichteres Vasalis. Meijer behandelde de periode dat Vasalis als studente op kamers woonde in de Lijsterstraat, met uitzicht op de toenmalige Annakliniek. Zij beschreef beeldend hoe Vasalis ‘s nachts in de vensterbank zat, uitkijkend op de sterrenhemel en daar een gedicht over schreef.

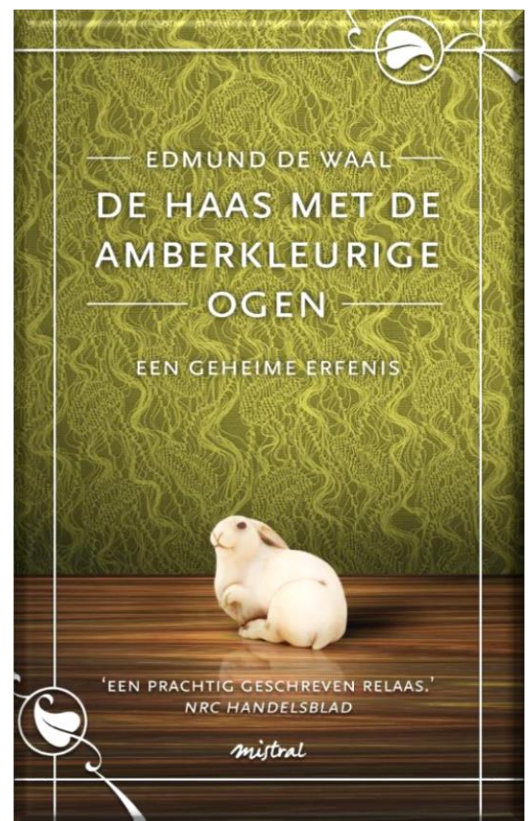
Vele jaren later woonde ook ik als eerstejaars studente (Nederlands) in de Vogelbuurt op kamers (Merelstraat, in een kamertje formaat badkamer). Ik stelde mij voor hoe de door mij bewonderde Vasalis net als ik over de Rijnsburgerweg naar college fietste (“De Lijsterstraat lag in 1927 nog in een landelijk gedeelte van Leiden”) en boodschappen deed, net als ik toen, in de winkels van de Johan de Wittstraat, de straat waar ik nu woon.

Het werd nog mooier toen ik erachter kwam dat Johan Huizinga, van wie wij voor de propedeuse delen moesten bestuderen uit zijn beroemde studie *Herfsttij der Middeleeuwen*, gewoond had op de hoek van de Fagelstraat, de straat waar ik in 1974 kwam wonen. Voor dit stukje heb ik het boek nog eens ter hand genomen en zag tot mijn afgrijzen dat ik indertijd in het van mijn vader geleende, inmiddels geërfde, exemplaar talloze aantekeningen en onderstrepingen had aangebracht.

Het werd nog mooier toen ik ontdekte dat Jan Wolkers verliefd was geweest op een meisje uit de Fagelstraat en dat hij met zijn eerste vrouw Maria gewoond heeft op Rijnsburgerweg 151. Diezelfde Maria kwam ik ook weer tegen als vriendinnetje van Hans Warren, in diens prachtige Dagboeken. Zo kan ik nog een tijdje doorgaan... In ons huis bevinden zich veel boeken die wij koesteren. O.a. Nederlands- en Engelstalige poëzie, proza en biografieën. Nu naar de titel van dit stukje.

Twee jaar geleden maakten wij een reis naar Japan. Op de valreep kocht ik op Schiphol de pocket *The Hare with Amber Eyes* van schrijver en keramist Edmund de Waal (inderdaad deels van Nederlandse afkomst). Het boek had lovende recensies gekregen en ging over Japanse netsukes. Meer wist ik niet, want ik lees recensies liever achteraf om mijn leesplezier niet te laten bederven. Tot mijn verrassing begint en eindigt het boek in Tokio en ik heb het ook deels daar gelezen. Het is een adembenemend mooi boek, dat ik iedereen kan aanraden die heeft genoten van *De Stamhouder* van Alexander Munninghoff: beide boeken zijn aangrijpende familiegeschiedenissen die tegelijkertijd de geschiedenis van Europa in de vorige eeuw beschrijven. Ik was zo onder de indruk dat ik allereerst de prachtig geïllustreerde gebonden uitgave voor mijn verjaardag vroeg (en kreeg) en vervolgens het boek als cadeau wilde geven, maar dan de Nederlandstalige geïllustreerde gebonden uitgave. Nergens meer te krijgen. Ook niet tweedehands. Misschien zou er ooit een nieuwe druk komen. Ik stond op het punt het op te geven; dan maar de Nederlandstalige pocketuitgave.

Tot ik op een goede dag weer eens in de buurtbibliotheek keek. Ik kon mijn ogen niet geloven: daar stond zomaar die mooie gebonden Nederlandstalige uitgave, *De Haas met de Amberkleurige Ogen*! Dank, duizendmaal dank, onbekende buurtbewoner!



Muurgedicht

Op de muur van het huis aan de Johan de Wittstraat 57, maar dan om de hoek in de Van Ledenberchstraat, is één van de Leidse muurgedichten te lezen. De schrijfster was Anna Achmatova, een Russische dichteres die leefde van 1889 tot 1966. Ze groeide op in een aristocratische familie die sterk op Europa was gericht. Dat was ze ook als dichter. De kunststroming die ze samen met haar eerste echtgenoot begon, het acmeïsme, liet zich sterk inspireren door klassieke Europese dichters. Ze wilden de wereld beschrijven zoals ze was, helder en concreet, zonder vaag taalgebruik.

Ze had veel te lijden van de Stalinistische terreur: haar eerste ex-man werd geëxecuteerd, haar derde echtgenoot overleed in een strafkamp en haar zoon zat 18 jaar gevangen.

Na de dood van Stalin in 1953 ontstond langzaam meer waardering voor haar werk. Ze bracht enkele dichtbundels uit, schreef memoires en kreeg ook internationaal erkenning. Ze ontving in 1964 de Etna-Taormina prijs. Inmiddels wordt ze gezien als een van de grootste Russische dichters.

Муза

Когда я ночью жду ее прихода,
Жизнь, кажется, висит на волоске.
Что почести, что юность, что свобода
Пред милой гостьей с дудочкой в руке.

И вот вошла. Откинув покрывало,
Внимательно взглянула на меня.
Ей говорю: "Ты ль Данту диктовала
Страницы Ада?" Отвечает: "Я".



Hans Rohlof gepromoveerd op 29 juni 2018

Ruud Goudriaan, Warmonderweg

Ik heb Hans Rohlof zo'n tien jaar geleden leren kennen als tennismaatje. Al gauw bleek dat Hans erg veelzijdig is. Hij doet ook aan hardlopen, zit in een zangkoor, is gek op (wedstrijd)zeilen, houdt van skiën, zit in de redactie van de Raadsheer, enz. enz.

Wat ik niet wist is dat Hans, naast zijn werk als psychiater, ook bezig was aan de afronding van zijn proefschrift. Hij was daar jaren geleden aan begonnen, had het een tijdje laten liggen, maar had de draad weer opgepakt toen zijn pensioen in zicht kwam.

Het afronden van een proefschrift is een enorm veeleisend en langdurig project. Daar zou hij eigenlijk al zijn tijd aan moeten besteden. Maar Hans is ook een veelgevraagd spreker op congressen in binnen- en buitenland. En hij wilde promoveren op een onderwerp dat zeer actueel is, waar hij met hart en ziel in gelooft en waarin hij een belangrijk nieuw instrument heeft ontwikkeld. Hans is gepromoveerd op 'psychodiagnostiek bij vluchtelingen'. Dat klinkt heel ingewikkeld (en dat is het ook), maar de essentie is dat Hans erin is geslaagd om een 'cultureel interview' te ontwikkelen, waarmee een veel betere diagnose van de geestelijke en lichamelijke gezondheidstoestand van vluchtelingen kan worden verkregen dan met de tot nu toe gebruikte lange standaard vragenlijsten. Dat heeft een positief effect op de relatie met de patiënt en op het behandelresultaat.

Op 29 juni 2018 heeft Hans zijn proefschrift 'Psychodiagnostic assessment with refugees: Studies on the Cultural Formulation Interview and somatization' verdedigd in de Senaatzaal van het Academiegebouw in Utrecht. De zaal zat vol vrienden en familie en Hans werd bijgestaan door twee paranimfen, zijn zonen Wouter en Michiel Rohlof. De Promotiecommissie heeft hem stevig ondervraagd, maar liet ook regelmatig haar waardering blijken voor de belangrijke bijdrage die Hans heeft geleverd aan het vakgebied en voor de opgewekte en constructieve manier waarop hij de aanbevelingen heeft verwerkt in zijn proefschrift. Tenslotte werd aan Hans de academische graad van 'doctor' verleend.

Denk nu niet dat onze knappe buurtgenoot alleen nog maar van zijn pensioen gaat genieten! Hans zelf zegt daarvan: "Ik zal in de komende tijd doorgaan met schrijven: een hoofdstuk in een boek, artikelen, lezingen in binnen- en buitenland, dus echt met pensioen wordt het niet. Naast mijn patiënten-werk dus."

Bijgaand een foto van de uitreiking van de doctorsbul.



De link naar Hans' proefschrift:

<https://www.uu.nl/agenda/psychodiagnostiek-bij-vluchtelingen-studies-over-het-culturele-formulering-interview-en-over> .

De link naar Hans' publikaties:

<https://rohlof.nl/publicaties/> .

Psychodiagnostiek bij vluchtelingen: een lange zoektocht naar een goede start van behandeling

Hans Rohlof



Hoe kunnen we vluchtelingen die kampen met ernstige psychische problemen naar aanleiding van ingrijpende gebeurtenissen, adequaat diagnosticeren en effectief behandelen? Dat is een vraag die in het huidige tijdsgezicht alleen maar aan importantie en urgentie wint.

Ik was als psychiater bij Centrum '45 (expertisecentrum voor getraumatiseerde vluchtelingen) al decennia met dit vraagstuk bezig, zowel in de klinische behandelpraktijk als door middel van wetenschappelijk onderzoek.

Hieronder belicht ik de belangrijkste bevindingen uit mijn proefschrift.

Een jonge Syrische vrouw, Fatima, wordt aangemeld voor behandeling bij een trauma-instituut. De verwijzer, de praktijkondersteuner van de huisarts, een psychologe, vermoedt een sterke reactie op traumatische gebeurtenissen: de oorlog, de vlucht, het aankomen in Nederland, en mogelijk ook familiale problemen. Ze voelt zich slecht, heeft slaapproblemen, piekert veel, heeft voortdurend hoofdpijn, en kan zich niet concentreren op haar schoolboeken. De verwijzer kan echter niet de vinger leggen op wat haar precies bezig houdt: ze is moeilijk te bereiken.

GGZ professionals vinden het vaak lastig om een goede behandelrelatie op te bouwen met patiënten met een vluchtelingachtergrond. Ondanks het feit dat ze net als

Nederlandse getraumatiseerde patiënten een leven hebben meegemaakt van ontberingen en gruwelen, blijkt het veelal moeilijker goed te achterhalen welke hulp ze verwachten. Daarom gingen wij, als Centrum '45 behandelaars, op zoek naar methoden om bij het begin van de behandeling beter met hen in contact te komen.

Op een wat verloren plaats in het diagnostische handboek voor psychiaters is de zogenaamde Outline for a Cultural Formulation (OCF) opgenomen, een leidraad voor kennismaking met individuen die een andere culturele achtergrond hebben dan hun hulpverlener. Deze lijst leek een goed hulpmiddel bij de eerste gesprekken. We vertaalden deze lijst naar de Nederlandse situatie en stelden een interview samen dat toepasbaar was voor vluchtelingen, het zogenaamde Cultureel Interview (CI). Daarin stonden de volgende onderwerpen van de OCF centraal: de culturele identiteit van het individu, de culturele verklaringen van zijn ziekte en van zijn behandelkeuzen, de culturele achtergronden van zijn spanningen en van zijn mogelijkheden om steun te krijgen en de culturele afstand tussen het individu en de hulpverlener.

Vanuit de OCF beschreven we, samen met andere auteurs, 17 casussen die werden opgenomen in een boek. Uit een kwalitatief onderzoek bleek dat het CI goed geaccepteerd werd door patiënten en veel informatie gaf die van belang kon zijn voor de behandeling. Er waren echter ook kanttekeningen. Zo rapporteerden patiënten problemen met het definiëren van hun eigen cultuur en met het geven van verklaringen voor hun ziekte. Behandelaren hadden moeite met het identificeren van op cultuur gebaseerde problemen in de relatie van behandelaar met patiënt. Er was ook aanvullende informatie nodig: over het werken met tolken, over de houding van behandelaren tot de cultuur van de patiënt en tot hun eigen cultuur, over de eerdere ervaringen van de patiënt met discriminatie en met ontoeganke-

lijkheid van zorg. Meer ontwikkeling van het CI was dus nodig.

Daarnaast was er internationaal de behoefte om een interview te maken, dat vanuit de OCF toepasbaar zou zijn voor álle patiënten, dus niet alleen wanneer er sprake was van een grote culturele afstand tussen de behandelaar en de patiënt. Er was dus behoefte aan meer onderzoek naar de toepasbaarheid van de OCF, en aan een nieuw interview. Dat interview zou het Cultural Formulation Interview (CFI) worden. In dat interview werden vragen van ons oorspronkelijke interview, het CI, opgenomen.

In een internationaal onderzoek, in zes landen op vijf continenten, werden eerst effecten van training van behandelaren in het gebruik van het CFI geanalyseerd. Behandelaren gaven aan wat hun voorkeur had na een gestandaardiseerde trainingssessie en na de eerste toepassing van het CFI. De meeste behandelaren gaven de voorkeur aan rollenspelen bij de training van culturele competentie: dit was meer uitgesproken bij oudere behandelaren. Ook de instructie-video werd gewaardeerd, zij het niet door allen. Een effectieve training in culturele competentie kan volgens het onderzoek het best bereikt worden door een combinatie van het lezen van geschreven richtlijnen, video- demonstraties, en rollenspelen.

Vervolgens werd ook nog het gebruik van het CFI zelf onderzocht. In het Nederlandse gedeelte van de studie waren elf behandelaren getraind om het CFI toe te passen. Patiënten en behandelaren in Nederland bleken positief te zijn over de toepasbaarheid, de potentiële bruikbaarheid en de acceptatie van het CFI. Patiënten zijn positiever over de klinische bruikbaarheid. Het CFI veranderde de diagnostiek niet: dit had waarschijnlijk te maken met de aard van de onderzoeksinstellingen, waar patiënten met een reeds vastgestelde diagnose waren aangemeld. Het CFI werd genoemd als een praktisch, acceptabel en potentieel bruikbaar instrument in de psychiatrische praktijk, voor elke patiënt en in het bijzonder voor patiënten bij wie communicatieproblemen en diagnostische moeilijkheden worden verwacht.

In het internationale onderzoek is de CFI toegepast door 75 behandelaren bij 318 poliklinische psychiatrische patiënten met verschillende diagnoses gedurende een diagnostisch interview. Opnieuw bleken zowel pa-

tiënten als behandelaren het CFI toepasbaar, acceptabel en bruikbaar te vinden. De toepasbaarheid werd door behandelaren significant lager ingeschat dan door patiënten en was ook lager dan andere beoordelingen door behandelaren. Echter, na het toepassen van één CFI, werden de beoordelingen van behandelaren significant beter en de volgende interviews vereisten minder tijd. Het CFI werd tenslotte, met lichte wijzigingen, vastgesteld als een toepasbaar, acceptabel en bruikbaar cultureel intake interview.

Er zijn ook andere factoren die de communicatie tussen vluchtelingen-patiënten en behandelaren kunnen beïnvloeden, en die naast inzet van het CFI cruciaal zijn voor een goede behandelrelatie.

Uit een aanvullende module bij het CFI bleek, dat inzicht in de verwachtingen van de patiënt over de behandeling en de therapeut essentieel is. Het belang van dit onderdeel van de intake is evident: in psychotherapie bijvoorbeeld wordt de relatie tussen patiënt en behandelaar als belangrijker voor het effect van de behandeling gezien dan het toepassen van bepaalde technieken.

Tenslotte is ook aandacht voor somatisering essentieel voor een effectieve behandelrelatie. Als patiënten psychische problemen vertalen via lichamelijke klachten, dan spreekt men over somatisering. Dit is wel een complex begrip, ook al omdat lichamelijke klachten zoals vermoeidheid en gebrek aan energie ook symptomen van een psychische stoornis, zoals depressie, kunnen zijn. Vluchtelingen uit niet-westerse landen vertonen vaak meer onverklaarde somatische symptomen dan de westerse populatie, en ook meer dan gewone migranten uit niet-westerse landen. Hoewel verschillende studies verschillende methodologie hebben gebruikt en daardoor moeilijk te vergelijken zijn, kan geconcludeerd worden dat vluchtelingen een specifieke populatie vormen waarin somatisering veel voorkomt. Als mogelijke verklaringen zijn gevonden: algemene psychopathologie, specifieke traumatisatie, gevolgen van marteling, en de stigma's die op psychiatrische zorg rusten, waardoor patiënten liever hulp bij een somatisch arts zoeken dan in de GGZ.

In mijn proefschrift heb ik getracht een bewijs te vinden voor de link tussen martelingen en onbegrepen pijnklachten bij vluchtelingen. Daarvoor is er bij een groep van 940 vluchtelingen, die bij Centrum '45 zijn

aangemeld, onderzoek gedaan. Pijnscores op sommige items bleken significant hoger te zijn bij gemartelde vluchtelingen dan bij niet-gemartelde vluchtelingen, op andere items niet. Daarbij verminderde gender de relatie tussen gerapporteerde marteling en pijn; vrouwen rapporteerden meer lichamelijke symptomen dan mannen. Regio van oorsprong had geen invloed op deze relatie. Marteling als traumatisering bleek in dit onderzoek een connectie te hebben met lichamelijke symptomen, hetgeen betekent dat dit kan leiden tot onnodig gebruik van somatische behandelingsmethoden.

De GGZ-hulpverlener besloot het CFI toe te passen bij Fatima. Uit vragen over haar culturele identiteit en de groep waartoe ze zichzelf voelde behoren, kwam naar voren dat ze tot een betrekkelijk kleine besloten groep Christenen hoorde, die ook in Syrië altijd gediscrimineerd en zelfs vervolgd was geweest. Dat verklaarde haar achterdocht naar anderen. Ze meldde ook dat ze ooit binnen de groep zou moeten trouwen, hetgeen niet zo makkelijk was, gezien de diaspora waarin de groep nu verkeerde.

Gevraagd naar haar belangrijkste probleem gaf ze aan dat het voor haar van immens belang was dat ze haar schoolexamens haalde. Ze wilde graag haar familie

gaan onderhouden, en dat was zonder diploma niet mogelijk. Haar klachten, met name haar gespannenheid vóór examens, verhinderden dat echter. Dat was ook de belangrijkste piekergedachte. Haar oorlogstrauma's stonden bij haar niet op de eerste plaats. Hulp bij het beter concentreren en verminderen van examenstress en hoofdpijn was nu voor haar cruciaal.

We besloten haar met dat laatste in eerste instantie te ondersteunen. In tweede instantie wilden we haar gaan helpen met haar positie in het gezin en haar dubbel verantwoordelijkheidsgevoel: als kostwinner en als huwbare dochter. Eventuele traumabehandeling wilden we nog in beraad houden.

Mijn proefschrift geeft een gunstig beeld van het CFI als veelbelovend hulpmiddel voor effectieve cultuursensitieve behandeling. We bepleiten dan ook inzet van het CFI bij interculturele behandelingen.

Ik vind dat we met deze studies een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de verbetering van de behandeling in de GGZ van patiënten met een vluchtelingenachtergrond.

Civilization on the Rocks, de derde versie van het boek van mijn leven

Peter Westbroek, Johan de Wittstraat



Ik ben inmiddels bijna 82 en het begon al in de oorlog. Toen ik 7 was zag ik hoe een stel Duitse soldaten de overburen uit hun huis joegen en werd ik voor altijd vervuld met weersin tegen zulk stompzinig geweld.

Een tweede beslissende gebeurtenis was later. Ik was 14 en sloeg eens uit verveling een losse steen aan de wegkant in tweeën. Daar openbaarde zich een fossiel van grote schoonheid. Toen wist ik op slag dat ik de rest van mijn leven keien zou splijten om het geheim van ons diepe verleden te onthullen. Er zat niets anders op: ik moest geologie gaan studeren, de wetenschap van de aarde.

Pas na die studie ben ik betrokken geraakt in een wetenschappelijke revolutie die beide ervaringen met elkaar zou verbinden. Vóór die tijd hadden de wetenschappen zich alleen maar versplinterd in almaar kleinere disciplines, maar nu, in de geologie en de omringende wetenschappen, voltrok zich het omgekeerde proces.

Natuurkunde, scheikunde, biologie en geologie vloeiden ineen tot een organisch geheel en daarbij werd al maar duidelijker dat we de ontwikkeling van de aarde alleen zo, vanuit dat gezamenlijke perspectief, konden begrijpen. Langzaam maar zeker ontstond het beeld van een heel buitenissige planeet. Wat we altijd als normaal hadden beschouwd, onze vertrouwde wereld van gesteenten, oceanen, lucht en leven, bleek een heel wonderlijk geheel te zijn. Maar het meest buitenissige bleef nog buiten beschouwing – het civilisatieproces, de ontwikkeling van al het menselijke, inclusief onze werktuigen, ideeën en communicatie, alle instituties, religies, triomfen en conflicten. En dat boek van mij laat zien dat ook de civilisatie perfect past in het planetaire geheel.

De aarde is vier-en-een-half miljard jaar oud. Al die tijd heeft de planeet zichzelf binnenste buiten gekeerd en uit die immense woelingen konden almaar ingewikkelder verschijnselen ontstaan. Aanvankelijk was de aarde een gloeiende brei van gesmolten gesteente. Later ontstonden de ijzeren kern, de mantel, de aardkorst, de oceanen en de atmosfeer. Toen, zo'n drie-en-een-half miljard jaar geleden, doken de eerste levende cellen op in de diepzee. De organismen gingen evolueren en zo ontstonden miljoenen soorten die steeds grotere delen van het aardoppervlak gingen bewonen. En pas anderhalf miljoen jaar geleden ontstond de civilisatie. Het bijzondere van die nieuwe wetenschappelijke benadering is, dat we nu begrijpen hoe al die fenomenen in hun duizelingwekkende diversiteit uit het zich binnenste buiten keren van de aarde zijn voortgekomen. Het is de aarde die evolueert en die civiliseert. Voor de aarde zijn dat de meest geschikte manieren geworden om zichzelf binnenste buiten te keren.

We zijn van nature geneigd om alles te bekijken vanuit ons eigen menselijke gezichtspunt. We denken bijvoorbeeld dat wij mensen de baas zijn over de aarde en dat we ons leven en onze omgeving naar believen kunnen inrichten. Maar nu kunnen we de hele ontwikkeling, onszelf inclusief, zien vanuit aards perspectief. En dan blijkt dat we misschien onmisbare, maar tegelijk ondergeschikte deeltjes zijn in de immense ontwikkeling van de planeet. Onmisbaar: wij hebben de aarde nodig, maar de aarde heeft ook mensen nodig. Om zichzelf zo goed mogelijk binnenste buiten te kunnen keren. Zo beginnen we de omtrekken te zien van een heel nieuw wereldbeeld. Je kunt dat in één zinnetje samenvatten: *'onze*

grootheid ligt niet in onze bijzondere prestaties; onze grootheid ligt in de immense wordingsgeschiedenis van de aarde waaruit wijzelf zijn voortgekomen'. We hebben dat wereldbeeld nodig om de grote dreigingen van deze tijd onder ogen te kunnen zien – de klimaatsverandering, de economische onzekerheden, de totale oorlog, noem maar op. Alleen de aarde zelf kan die problemen tot een oplossing brengen en wij moeten leren ons naar de planeet te voegen. Het werkt als een viool. Op zichzelf heeft zo'n trillende snaar geen draagwijdte, maar als de trillingen versterkt worden door de klankkast, kunnen ze de harten van mensen in een hele concertzaal vullen met muziek.

Misschien lijkt het op een idealistisch betoog. Maar het aardige is dat het tot in detail voortkomt uit de wetenschap van vandaag. Pas na m'n pensioen in 1992 kreeg ik de tijd om over de argumentatie systematisch te lezen en na te denken. Ik wist dat er iets heel bijzonders aan zat te komen, maar wist niet waar ik het moest zoeken. Voortdurend was ik erover aan het piekeren, dag en nacht. En langzaam maar zeker, bij stukjes en beetjes, ontstond de samenhang waar ik naar zocht. En dan ineens sloeg de paniek toe. Dan was ik het helemaal kwijt en kon de slaap niet vatten. Voor ieder hoofdstuk (het zijn er 18 geworden!) ging ik door een hel. Maar dan ineens werd ik weer beloond met een nieuw inzicht. Het terrein dat ik moest overzien was zo groot dat ik het boek niet in één keer kon schrijven. Eerst ontstond een versie in het Frans, en toen een geheel herziene versie in het Nederlands. Dat werd nogal een succes. En nu is de derde versie klaar, in het Engels. Weer helemaal nieuw. Twee mensen hebben me daar doorheen gesleept. Prof. Bruno Clarke uit Texas, Engelse taal- en letterkunde en specialist in wetenschappelijke literatuur, en mijn eigen dochter Hanna. Zij zijn de co-auteurs geworden. Gisteren (4 oktober, red.) kreeg ik de door Bruno geredigeerde tekst van het laatste hoofdstuk toegestuurd. Ik kreeg er een brok van in mijn keel van en Hanna moest een traantje wegpinken. Zelden heb ik zo lekker geslapen.



Raadsherenloop en buurt-BBQ

Het was op zaterdag 1 september prachtig weer voor de traditionele Raadsherenloop en de aansluitende buurt-BBQ. Van de BBQ hebben we helaas geen foto's, maar het moet onwijs gezellig zijn geweest tot in de kleine uurtjes!

Traditiegetrouw volgen hier de uitslagen van alle looprondes. We beperken ons ditmaal tot de beste 3 per categorie. Maar wat een feest, dat er ieder jaar weer zoveel buurtbewoners mee rennen in deze traditionele loop. De foto's zijn van Jeroen Hiemstra.

Bij de jongste groep deelnemers, de kleuters, was Olivia Treep, die tweede werd, zo teleurgesteld dat ze niet gewonnen dat, dat ze niet op de foto wou. Maar nu staat ze wel mooi 2 keer in deze krant!



Kleuters tot en met 5 jaar (11 deelnemertjes)

Bouke de Waal

Olivia Treep

Toel Perdigués



Meisjes tot en met 11 jaar (9 deelnemers)

Lena Freudenreich 12.45

Merel de Waal 13.54

Isabel Brame 15.00



Jongens tot en met 11 jaar (11 deelnemers)

Daniel Brame 11.14

Tom de Jong 11.42

Floris van den Bogaert 11.47



Dames 12-49 jaar (6 deelnemers)

Fiep Mulderije	21.57
Anneloes Blokker	25.29
Krista Kuipers	25.39



Heren 12- 49 jaar (11 deelnemers)

Jasper Stokman	19.05
Friso Hogendoorn	19.53
Jaser Perdigués	21.18



Senioren vanaf 50 jaar (7 deelnemers, waarvan 2 dames)

Tom Horhiba	23.05
Edward Breeuwer	25.09
Erwin Duurland	25.34

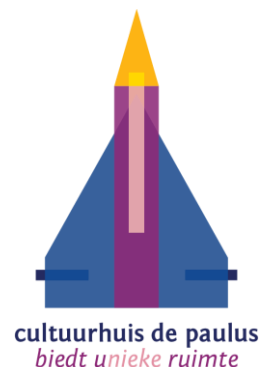


Concerten en cursussen in het Cultuurhuis De Paulus

- 14 oktober Muziek en Poëzie uit de Eerste Wereldoorlog
New European Ensemble
Alexander Oliver (Engels) en Hans Radlof (Duits)
- 11 november Een concert in Brieven uit de Groote Oorlog 1914/18
Elmer Schönberger, voordracht; Barbara Kozelj, zang
Doris Hochscheid, cello; Frans van Ruth, piano

Aanvang 16.00 uur

Voor meer informatie: www.muzeikkamer-oegstgeest.org



De **Vrije Academie** organiseert 7 reeksen colleges in het Cultuurhuis.
Sommige daarvan zijn al gestart, maar misschien kunt u halverwege nog instappen.

Vanaf 27 september 10x De Griekse oudheid door Arianne Deligianis

Vanaf 27 september 6x Tussen kunst en filosofie door Jacqueline Duurland

Vanaf 6 oktober 10x De 100 ultieme kunstenaars 3 door Max Put

Vanaf 1 november 6x Hendrik VIII en zijn vrouwen door Merel Luijendijk

Vanaf 22 januari 10x Filosofie voor het persoonlijke leven

Vanaf 23 januari 10x Het grote ABC van een dynamisch vakgebied

Vanaf 26 januari 10x De 100 ultieme kunstenaars 4 door Max Put

Uitgebreide informatie via www.vrijeacademie.nl

Wist u dat...

- De buurtbieb op het Rozenpleintje niet alleen voor de buurt is, maar ook van de buurt? Dat betekent dat alle buurtbewoners beheerder zijn van de buurtbieb en daarmee verantwoordelijk voor het op orde houden van de boeken en het onderhoud van de kast.
- Elke donderdag van 15.00 tot 16.30 uur de BplusC biebbus in onze wijk aanwezig is? Deze is te vinden aan de Antonie Duycklaan nabij kinderdagverblijf De Krullevaar.
- Ad Littel (zie elders in deze krant) van mening is, dat boeken in principe nooit in OPA (ook elders te vinden) behoren te belanden? Hij is altijd bereid te komen kijken als u een doos of een krat hebt gevuld om weg te doen. Hij spaart wel veel, maar niet alles. Bijvoorbeeld geen streekromans, kunstboeken (behalve Afrikaans houtsnijwerk), kookboeken, tuinboeken en fotoboeken.
- Op 21 juni 7 jaar Parkinson Café Oegstgeest werd gevierd? Daarbij waren bedrijven aanwezig die hulpmiddelen en diensten aanbieden. De gezellige, leerzame middag werd geleid door Guus Onderwaater uit de Johan de Wittstraat.
- Op 8 juli tijdens Werfpop voor het eerst gebruik gemaakt is van eco-glas? Dit is vanaf april 2017 verplicht voor evenementen met meer dan 200 bezoekers. Op dat 100% recyclebare “groene glas” werd statiegeld geheven en de glazen werden tussendoor afgewassen. Daartoe werd half juni een wateraansluiting en –afvoer aangelegd met een pompgemaal en aansluiting op het hoofdriool. Die werkzaamheden vonden plaats aan de Groene Maredijk en op de hoek van de Van Ledenberchstraat en de Fagelstraat. Bij dergelijke evenementen bestaat 85% van het afval uit plastic wegwerpbekertjes. Omdat 1 eco-glas gelijk staat aan 60 bekertjes, is de afvalberg dit jaar enorm veel kleiner geweest dan in vorige jaren. Dus: grote feesten in “ons park” zijn voortaan een stuk duurzamer!
- Buurtenkoor De Raadsvogels in het kader van de open monumentendagen op 8 september heeft opgetreden in Museum Boerhaave? En op 6 oktober nogmaals heeft gezongen voor familie, bekenden en buurtgenoten in de Woutertje Pieterse? Het koor is in De Raadsherenbuurt opgericht als gemengd koor, in de tijd veranderd in een dameskoor met veel leden uit de buurt. Voor meer info zie de contactgegevens in het colofon.
- Mariska Eyck van de Rijnsburgerweg na 5 jaar aaneengesloten te hebben meegedaan aan de Kunstroute, dit jaar op 22 en 23 september, ditmaal even heeft overgeslagen? Ze wilde nu wel eens de kunst van anderen gaan bekijken. Dat is iets anders dan de kunst afkijken! Jammer dat het zulk slecht weer was.

- Dies Griffioen uit de Van Oldenbarneveltstraat wel weer heeft meegedaan in haar atelier aan de Haagweg? Daar is een grote diversiteit aan kunst onder 1 dak te bekijken. En dat deden zo'n 500 mensen. Die toonden veel enthousiasme over het thema "Ik heb je niet gekend" - over Dies' grootmoeder die jong - in 1915 - aan TBC is gestorven. En over het werk dat ze over haar heeft gemaakt en aan het maken is.
- De 16 jarige Wantz Schueler uit de Fagelstraat graag allerlei diensten verricht in de buurt? Auto's wassen, de tuin opknappen, hij doet het met plezier. En met een bolderkar vol gereedschap. Interesse? Maak een afspraak via 06-83108867.
- Huisfotograaf Jeroen Hiemstra van kop tot teen – en hij is lang! – in de viering van de 3 October Vereeniging zit? Rondom die dag zijn er enorm veel activiteiten van en met het bestuur en de commissarissen en die worden, ook al een traditie, op de gevoelige plaat vastgelegd.
- Op woensdag 10 oktober aannemer IBB Kondor is gestart met de bouw van de 87 appartementen aan de Rijnsburgerweg die samen Nieuweroord vormen? Het wordt een rustige plek in het groen om te wonen en te ontspannen, aldus de gemeente. Voor het zo ver is, zal er echter zeker nog anderhalf jaar heel veel bouwactiviteit zijn.
- Ook op 10 oktober de jaarlijkse Dag van de Duurzaamheid was? Met activiteiten voor schone energie en vergroening van de stad en aandacht voor het motto "afval is grondstof"? Wij van mening zijn, dat dat 365 dagen per jaar zou moeten gelden?
- Wij altijd heel blij worden als buurtgenoten spontaan een bijdrage leveren aan ons aller buurtkrant? Het nieuwe thema staat altijd in het stukje "Van de redactie" aan de binnenkant van het voorblad. Maar ook andere artikelen, mededelingen, foto's, adviezen, op- en aanmerkingen die verband houden met de buurt of buurtbewoners, zijn van harte welkom op redactieraadsheer@hotmail.nl (dus niet hotmail.com)

Zonnepanelen in de buurt

Werkgroep Duurzame Buurt

Véél zonnepanelen op één groot dak, liever dan weinig op 'losse' daken van woonhuizen.

Een werkgroep in de buurt onderzoekt dit streven.

Want: dit kan schaalvoordeel ('kwantumkorting') bij de aanschaf geven, en één installatie- en onderhoudscontract, en bovendien (vinden velen) blijft onze buurt mooier zonder een lappendeken van panelen op de daken.

Zo gezegd, niet makkelijk zo gedaan. In een vorige editie van de Raadsheer konden we melden dat het dak van het Rijnlands Revalidatie Centrum (RRC, aan de Wassenaarseweg) mogelijk plek kan bieden aan zo'n 'buurtcentrale'. Na de nodige gesprekken, extern advies en een (gehonoreerde) aanvraag van het RRC voor overheidssubsidie lijken de zonnepanelen hier inderdaad een haalbare optie te zijn. Alleen: een investering vanuit onze buurt heeft het RRC hierbij waarschijnlijk niet nodig. Het centrum zou de opgewekte stroom namelijk volledig zelf kunnen benutten en investeringen hiervoor vallen mogelijk op te brengen dankzij subsidie en een gunstige lening.

Goed nieuws dus voor 'het milieu': een grootverbruiker van stroom - en dat is het RRC - kan binnen afzienbare termijn zelf schone stroom produceren. Alleen, een plek voor een 'buurtcentrale' is hiermee nog niet gevonden. De zoektocht gaat door, kortom. Wordt vervolgd.

Tot slot: wie individueel advies wil over woningisolatie of groene daken kan mailen met de wijkambassadeur voor energiebesparing, Michiel Janssen (als opvolger van Thibaut Visser), via e-mail Michiel.Janss@xs4all.nl

Feest in het Openluchttheater!

Theatercommissie



Foto: Sarah Breimer

De lucht was nog zomers blauw, een zacht briesje tussen de bomen, genoeg ijsjes op voorraad en toch leek het er heel even op dat de 39^e editie van het kindertheater in het OpenLuchtTheater van de Leidse Hout op zondag 2 september jl. in het water zou vallen. Het WC-Monster dat zou komen optreden liet in de vroege van die zondagochtend weten dat ze helaas niet konden optreden wegens onverwachte ziekte van een van de spelers.

Gelukkig wist onze Nel raad en binnen twee uur tijd had ze niet één maar twee vervangende acts geregeld die die middag na andere optredens nog wel naar onze Leidse Hout wilden komen. En wat werd het

een feest, al ruim voor aanvang stroomde het grasveld vol met ouders, opa's en oma's en vooral heel veel kinderen. Eerst genoten we van Stoere Broer, een grappige mime-voorstelling over samen spelen, dingen durven, bang zijn en de stoerste broer en zus. Na een ijsje in de pauze werd iedereen enorm verrast door een fantastisch optreden van Jasper Smit die met zijn piano en gitaar iedereen aan het lachen en het hele volle grasveld aan het dansen kreeg. Het was een geweldig feest waar we na het ongelukkige bericht van die ochtend bijna niet meer op hadden durven hopen!

Deze magische zondagmiddag in het bos kan niet bestaan zonder de bijdrage van de Vereniging Raadsherenbuurt en we zijn dan ook ontzettend trots om ieder jaar weer zo'n geweldige voorstelling – en dit jaar zelfs twee – neer te kunnen zetten waar zoveel kinderen en ouders uit heel Leiden en Oegstgeest van kunnen komen genieten! We verheugen ons alweer op een zonnige, feestelijke zomermiddag in het openluchttheater in 2019.

Theatercommissie van onze buurt:

Robbert Jan de Waal, Nellerike de Voogd, Richard Brame en Sarah Breimer

Amotie van de Leidse paaltjes

Ton Staphorst

Of het nu gaat om de doortrekking van een waterleiding in de Leidse Hout, de vernieuwing van een fietspad langs de Rijnsburgerweg, de nieuwbouw in de buurt, de herinrichting van de Oegstgeesterweg, de reconstructie van de rotonde op de kruising Wasenaarseweg/Rijnsburgerweg: wij worden tijdig en keurig geïnformeerd door de gemeente over voorgenomen werkzaamheden en de duur daarvan. Hartelijk dank gemeente Leiden! Met mij stellen velen dat op prijs.

Maar, het kan natuurlijk nooit altijd goed gaan. Dat had ene Murphy ooit onderzocht, ja die persoon naar wie een wet is vernoemd.

Op zekere dag, een aantal weken geleden, stond er plotseling een enorme tractor voor de deur. Ik dacht in eerste instantie aan een voorgenomen ramkraak. Of in elk geval aan het ontvreemden van een voertuig. Er waren immers geen werkzaamheden aangekondigd en ik kon me er geen voorstelling van maken dat een schilder, aannemer of hovenier een machine

met een vermogen van honderden pk's nodig heeft. Maar ja, de tractor stond bij mij voor de deur. Zou ik het doelwit zijn?

Het voertuig stond enige tijd stil, er gebeurde niets. Het was een stilte voor de storm. Na een klein kwartier kwam er een bestelbus aanrijden, van een mij onbekend bedrijf. Dat was kennelijk de start voor actie. Wat gebeurde er? De in de buurt alom bekende Leidse paaltjes, bij mij op de verkeersdrempel voor de deur, en verder in de Johan de Wittstraat talrijk aanwezig, werden weggehaald. Nou ja zeg, niet aangekondigd, wat een brutaliteit! Ik liep naar buiten en vroeg de nijvere werkers naar de reden van de actie. De werkers gaven aan dat zij in opdracht van de gemeente werkten en geen flauw idee hadden waarom de paaltjes weggehaald moesten worden. Mijn speurtocht ging verder.

Die leverde geen duidelijke verklaring op, totdat ik een persoon trof die het lokale nieuws van a tot z volgt. Er was een nieuw gemeentebestuur gekomen en als eerste zichtbare daad moesten in de hele gemeente alle Leidse paaltjes worden verwijderd, want deze zouden bijzonder ontsierend zijn, aldus het gemeentebestuur. Zucht, het zal wel, was mijn reactie. De paaltjes staan er al tig lustra zonder probleem, er wordt niet op de stoep geparkeerd, de paaltjes bewijzen hun diensten. Maar omdat er een nieuw bestuur komt, moet alles pats boem weg? En nog wel onaangekondigd? Wat een verspillings van geld. Eerlijk gezegd vind ik de aanpak van het wegdek in de Hogerbeetsstraat urgenter. Wat mij betreft mag daar wel eens wat aan gedaan worden. Ga daar maar eens met de fiets door deze straat, je wordt door elkaar gehusseld.

Wat is het resultaat van de amotie van de Leidse paaltjes:

- er zijn om en nabij twintig paaltjes verdwenen;
- er zijn vier paaltjes blijven bestaan, die zijn kennelijk niet ontsierend en/of wel functioneel zijn, in elk geval vormen zij een bewijs dat er ooit paaltjes hebben gestaan;
- er is minimaal een paar duizend euro uitgegeven;
- de stoepen die enige tijd geleden keurig waren geëgaliseerd, zijn er niet op vooruit gegaan;
- er wordt zo af en toe op de drempels geparkeerd.

Van mij hadden de paaltjes niet verwijderd behoeven te worden.

Het vorenstaande is bedoeld om te peilen hoe u denkt over werkzaamheden in de buurt. Bent u het al dan niet eens met de amotie van de Leidse paaltjes?

Uiteraard spelen er in de buurt nog andere zaken, zaken die worden opgepakt maar ook zaken die blijven liggen. Wat vindt u daarvan?

Laat het de redactie weten via:
redactieraadsheer@hotmail.nl

Dan kan de redactie daaraan aandacht besteden in een volgend nummer van de Raadsheer.



Overgebleven Leids paaltje
Foto: JvN

Hutspot in de Fagelstraat

Janny van Nieuwkoop

Het was even spannend of er voldoende koks zouden zijn om alle hutspotgrage buurtbewoners te voeden tijdens de traditionele maaltijd in de Fagelstraat. Maar het lukte: 10 koks kookten voor 100 mensen. Het bestuur had weer gezorgd voor marktkramen, sfeerverlichting, knakworstjes voor de kinderen en druiven voor iedereen.

Rond 18 uur kwamen de mensen met of zonder pannen er aan. Allerlei soorten stoelen (of een bank!), tafelkleden, borden, bestek, glazen, flessen wijn, alles werd uitgesteld.

Na de openingswoorden van voorzitter Roos Toxopeus werd een jury samengesteld, bestaande uit Corine van Lammeren (winnares alternatieve hutspot 2017), Abe Besselink (namens de jeugd) en Christiane Kat (vrijwilliger). En kon het eten beginnen. En natuurlijk ook het praten met al dan niet bekende buurtgenoten, want deze maaltijd leidt altijd weer tot verbroedering en verzustering.

Na rijp beraad en heel veel kleine porties eten besloot de jury de Gouden Stamper voor de lekkerste originele hutspot toe te kennen aan mevrouw Lubotsky en de Zilveren Vijzel voor de lekkerste alternatieve hutspot aan Dorien Trommel en Fred Voogd. Beide, of liever alle drie de koks deden dat voor de eerste keer. En om met Dorien te spreken: "Dan leg je er extra veel liefde in". En gekarameli-seerde uien en gebakken chorizo en dan nog een pot mosterd ernaast. De winnaars wonen alle drie in de Fagelstraat.

Ik was dit jaar een echte bofkont, want had per toeval een portie lekkers opgeschept gekregen uit de beide winnende pannen. Dat was smullen!

Mijn foto's zijn niet echt geweldig; met name die van mevrouw Lubotsky is niet scherp, maar wel lekker spontaan. Tja, we misten onze huisfotograaf Jeroen Hiemstra....

Hopelijk krijgt u toch aandrang om volgend jaar ook mee te doen, mee te koken, mee te eten, mee te buurten. En een gooi te doen naar een van de eervolle prijzen. Zet het in uw agenda: donderdag 3 oktober 2019!



De Jury



Winnares van de Gouden Stamper



Winnaars van de Zilveren Vijzel

Herdenken in Licht

*De mensen van voorbij
Wij noemen ze hier samen
De mensen van voorbij
Wij noemen ze bij namen.
Zo vlinderen ze binnen
In woorden en in zinnen*

*De mensen van voorbij
Zij worden niet vergeten
De mensen van voorbij
Zijn in een ander weten
De mensen van voorbij
Zijn in het licht, zijn vrij.*

Hannah Lam



Herdenken in Licht biedt gelegenheid om dierbare overledenen te herdenken op een manier die aansluit bij de samenleving van nu. Het is een niet-religieuze herdenking, die voortkomt uit de traditie van Allerzielen.

Iedereen is welkom

Herdenken in Licht is er voor iedereen, die een overleden dierbare wil gedenken.
Het maakt niet uit, of het overlijden nog maar pas is gebeurd of al heel lang geleden.

Herdenken in Licht zal dit jaar plaatsvinden
op vrijdag 2 november tussen 19.00 en 20.00 uur
in Cultuurhuis De Paulus,
Warmonderweg 2, in Oegstgeest
(op de grens met Leiden)

Herdenken met woorden, muziek en een zee van licht

Vanaf 18.30 uur is Cultuurhuis De Paulus open.

Bij binnenkomst zullen we vragen of je het op prijs stelt, dat de naam van jouw dierbare wordt voorgelezen tijdens de herdenking.

In de zaal kun je een bootje versieren met bloemen en tekst.

Om 19.00 uur start een korte herdenking met woorden en muziek.

Daarna steken we de lichtjes in de bootjes aan en kun je het bootje te water laten op de vijver in de tuin van De Paulus: dat geeft een zee van licht en herinneringen.

Na afloop is er gelegenheid om na te praten of om in stilte bijeen te zijn bij een kop warme chocolademelk.

Wil je alleen bij de korte herdenking aanwezig zijn? Of wil je het bootje mee naar huis nemen?

Dan kan en mag natuurlijk ook!

Deelname en kosten

Je bent van harte welkom en aanmelden vooraf is niet nodig.

Deelname is gratis, een vrijwillige bijdrage stellen we op prijs.

Namens de organisatoren: tot 2 november!

Eke de Vries en Tineke van Hoorn, uitvaartbegeleiders bij Yarden & De Vries

Joanneke de Boer, namens Cultuurhuis De Paulus

Leta Janssen, ritueelbegeleider bij Leta Janssen – Afscheid met Veerkracht

Tuinvereniging Het Zonneveld

Ine Wiersma, Fagelstraat

Eind juni is het tuincomplex aan de Nachtegaallaan met 3000 m² uitgebreid en kregen 25 aspirant-tuinders een stukje grond variërend in grootte van 56 tot 134 m².

Het heeft heel wat voeten in aarde gehad voordat de gemeente en de Leidse Bond van Amateurtuinders het voor elkaar kregen om hier grond vrij te maken en daarmee een deel van de toegezegde compensatie van de in 1998 verdwenen 10 ha volkstuingronden in te lossen. De Zijlbedrijven stonden dit stuk grond af, waarmee het tuincomplex is toegenomen van 17.249 naar 20.250 m². De tuinvereniging telt nu 113 actieve leden en 9 aspirant leden die te zijner tijd een tuin hopen te krijgen.

Het Zonneveld is een van de kleinere volkstuincomplexen waar vooral groenten, fruit en bloemen op natuurlijke wijze worden geteeld. Je mag er een kasje

neerzetten of een kleine schuur, maar je mag er niet overnachten. Er is een pomp om te beregenen en een kraan om te drinken. Straks komt er ook nog een gemeenschappelijke schuilhut/huisje.

De tuinders komen zowel uit Leiden als uit Oegstgeest. In diverse commissies regelen de leden het reilen en zeilen van de vereniging, zoals een zaadinkoop-commissie, commissie flora en fauna en een bouwcommissie; ook is er een informatiemap. Voor de nieuwe leden is er een introductiecommissie en zijn er tuinmaatjes om, indien gewenst, raad te geven.

Heb je al langer gedroomd van moestuinieren, dan zou hier een kans liggen. Wil je eerst iemand helpen in zijn of haar tuin, dan kan dat ook. Ben je geïnteresseerd: kom dan eens kijken en/of stuur een mailtje naar secretaris.zonneveld@gmail.com

ADVERTENTIES

 FONS VAN BEUKERING MAKELAARS	FONS VAN BEUKERING heeft ruim 30 jaar ervaring in de makelaardij! Geworteld in de Raadsherenbuurt en met ruime ervaring in de verkoop en aankoop van woningen in de Raadsherenbuurt. Sinds 1 januari 2017 is FB Makelaars, uw kantoor voor Leiden, Oegstgeest en Leiderdorp, als zelfstandig kantoor van start gegaan. Een nieuwe naam, een nieuwe uitstraling, maar vanuit het vertrouwde adres aan de Statendaalder 48 in Leiderdorp en met vakkundige begeleiding van ons team.
FB Makelaars (lid-NVM) A : Statendaalder 48, 2353 TH Leiderdorp T : 071 - 589 82 82 W : www.fbmakelaars.nl E : info@fbmakelaars.nl	

Yogacentrum Leidse Hout



Jenneke van Doorn

Groene Marewijk 100 (Koetshuis)

Vriendelijke aandacht voor lichaam en geest geeft rust, ruimte en meer.
Voorkomen is beter dan genezen! Welkom.

ARCO BOUW

Verbouwing Aanbouw Dakkapel Badkamers

015 8795139

info@arcobouw.nl www.arcobouw.nl

Garage E. Brouwer

van Oldenbarneveltstraat 37 2334 AE LEIDEN

071 -3626768

06-53563104

garagebrouwer@kpnmail.nl

Fiat, Lancia, Alfa Romeo en Abarth specialist

U kunt bij ons terecht voor:

- APK
- Onderhoudsbeurten
- Olie verversen
- Accu's
- Banden
- Schokdempers
- Uitlaten
- Remmen
- Ruitreparatie
- Airco controle/ reparatie

En natuurlijk ook voor advies.



Het adres voor APK, Onderhoud en reparatie van uw auto



»DE RAADSHEER«



Een uitgave van de **Vereniging Raadsherenbuurt, Leiden**

Kopij: inleveren, bij voorkeur per e-mail (zie *redactie-adres*)

- Tekst in Word bijlage (dus niet als mail-tekst), zonder opmaak.
- Foto's en andere illustraties graag als aparte bijlage in de mail.

Illustratie voorplaat: Friso Hogendoorn, Fagelstraat
Bezorging: Cédric en Bodil Leijenaar, Timo van Luyn, Van Oldenbarneveltstraat

Opplage: 325 exemplaren

Redactie

redactieraadsheer@hotmail.nl

- Jeroen Hiemstra Fotografie (tenzij anders vermeld)
Fagelstraat 15, tel. 512 1213
- Janny van Nieuwkoop Eindredactie
V. Oldenbarneveltstr. 28, tel. 517 2176
- Ruurd Kok Hogerbeetsstraat 3
- Hans Rohlof V. Oldenbarneveltstr. 38, tel. 514 5747
- Anne Sanderink V. Oldenbarneveltstr. 40, tel. 301 5157
- Ton Staphorst Johan de Wittstraat 52, tel. 517 0264
- Annet van der Velden Van Slingelandtlaan 9, tel. 515 0205
- Nico Koek Buurtcolumnist
V. Oldenbarneveltstr. 31, tel. 517 2818
- Andrea Schröder Opmaak
Fagelstraat 42, tel. 522 5491

Bestuur

- ❖ Roos Toxopeus Voorzitter
Fagelstraat 41, tel. 06-45278844
- ❖ Pippijn Wijnhoven Penningmeester
V. Oldenbarneveltstr. 26,
tel. 06-12323591
- ❖ Ernst ter Braak Secretaris
Fagelstraat 16, tel. 06-18256377
- ❖ Paulien Retèl webmaster
Fagelstraat 31, tel. 06-53426893
webmasterraadsherenbuurt@live.nl
- ❖ Joep Besselink Johan de Wittstr. 40, tel. 06-51716590

Website www.raadsherenbuurt.com

Minibuurtgids



- Familieberichten:
a.u.b. doorgeven aan
Pippijn Wijnhoven, *penningmeester* van
de buurtvereniging, en ook graag aan
de *redactie* van »De RAADSHEER«
- Diefstal, inbraak, ouderenhulp, informatie
over onderhoud en huis verbouwen,
uitwisseling van gereedschap:
Rob Grootenhuis,
Fagelstraat 14, tel. 515 4769
Email: grhuis@ipact.nl
- Gevonden voorwerpen:
Rita de Coursey,
Fagelstraat 39, tel. 515 5886
- Mededelingkastje, V. Old./J.d.W.str.
Yvonne Slijkhuis,
Joh. de Wittstraat 20, tel. 517 5855
- Buurtarchief lokaal:
Jeroen Hiemstra
Fagelstraat 15, tel. 512 1213
- Buurtarchief regionaal:
Regionaal Archief Leiden
Boisotkade 2a, tel. 516 5355
- Vereniging Binnerterrein OWHJ
Raadsherenbuurt:
Ad Littel, *secretaris*
Van Oldenbarneveltstraat 35, tel. 515 3475
- Vereniging Vrienden van De Leidse Hout:
Lieke van Boven
Johan de Wittstraat 29, tel. 06-24182879
- Stichting Leidse Hout Monumentwaardig:
Jan Reedijk, *secretaris*
Antonie Duycklaan 4, tel. 517 6596
- Werkgroep Leidse Hout Theater:
Richard Brame, *contactpersoon*
Johan de Wittstraat 41, tel. 06-21881885
- Werkgroep Nieuweroord:
Marijke van Dobben de Bruijn,
Warmonderweg 1, tel. 517 3657
- Buurtenkoor »De Raadsvogels«
Jenke Goudriaan,
Warmonderweg 47, tel. 523 7710
- Leeskring »De Raadsheer«
Rita de Coursey,
Fagelstraat 39, tel. 515 5886
- Vereniging onderhoud garageplein Fagelstraat
Fokke Dijkema, voorzitter
Fagelstraat 23, tel. 515 3994
- Oud Papier Actie
Rob Grootenhuis,
Fagelstraat 14, tel. 515 4769
- Wijkagent
Mick Hogervoorst, tel. 0900-8844
In acute situaties 112 bellen

Posters • Flyers • Scripties Visitekaartjes • Brochures Mailingen • Sealen • Vouwen Opmaak • Ontwerp
Briefpapier • Clubbladen Stickers • Folders • Enveloppen Plastificeren • Afwerking Kopiëren • Scannen • Printen



Deze uitgave is geprint door Print- en Copyshop MoBi. Dit is de nieuwe naam van Reprocentrum Movens, één van de werkprojecten van Movens onderdeel van GGZ Rivierduinen. Onze nieuwe locatie is Rooseveltstraat 38 in Leiden.

Particulieren, zzp'ers, bedrijven, verenigingen en stichtingen, iedereen kan bij ons terecht voor het opmaken, printen, kopiëren en afwerken van alle soorten drukwerkuitingen. Of het nu gaat om het printen

van een verenigingsblad, het vouwen van een folder of het verwerken van mappen voor trainingen. Kom langs of neem contact met ons op, we laten u graag de mogelijkheden zien.

Print- en Copyshop Mobi B.V. Rooseveltstraat 38 • 2321 BM Leiden
071 579 18 36 • info@mobileiden.nl • www.mobileiden.nl



KIES-PRECIES

TANDARTSPRAKTIJK

Wist u dat een slecht gebit hart- en vaatziekten kan veroorzaken?

Van uw gebit is er maar één exemplaar en daarom is het verstandig om er goed voor te zorgen.

Kies-Precies kan u daarbij helpen.

U hoeft niet lang te wachten op een afspraak en service naar onze patiënten staat voorop. Het geruststellen bij angst voor de behandeling is hier een onderdeel van. Ook kunt u bij **Kies-Precies** terecht voor al uw vragen.

Heeft u vragen bel dan gerust voor meer informatie.

■ **H.L. Betcke, Tandarts**
Rijnsburgerweg 147
2334 BN Leiden

T 071 519 06 24
E info@kies-precies.nl
W www.kies-precies.nl



2334 BN Leiden
Rijnsburgerweg 147

■ **H.L. Betcke, Tandarts**

M www.kies-precies.nl
E info@kies-precies.nl
T 071 519 06 24